

R M K I.

1327

ARNOLDI ISTV.

Viginti

SZEM

1885.

~~Mor.~~
~~5330.~~

R. & K. I.

1327.

Gelij.

1327

Miltosàgos Gröf Erclödi Christoph Uramnak &
P. Tarnóczi István Jesovitatus aian latott.
Melchior Haffner sc.

VIGYAZO
SZEM,

Avagy

ISTENNEK
MINDENÜTT
IELEN LETE.

*Mellyre emlékezteti minden
kereszttyén embert irásával*

A²

JESUS
TARSASAGBELI,

Tisztelendő

P.TARNOCZY ISTVAN.

Az előtte Jároi engedel-
métül, 1685. *ff*

Nyomtattatott Bétsben,
Cosmerovius János Christoff, ö
Fölsege Udvari Könyv-Nyomtató
bötüivel.

ME' LTO'S A' GOS MO-

NYORO' KEREKI GROFF

ERDÖDI
CHRISTOPH-

HOZ MONTIS

CLAUDII,

ES VARASD VA'RME-
GYENEK ÖRÖKÖS FÖ
ISPANNYAHÓZ, GYÖZHE-
TETLEN ROMAI CSASZAR URUNK
KORONAS KIRALYUNK Ö FÖ LSE-
GE TANATSAHOZ, NEMES KA-
MARA PRÆFECTUSSAHOZ, ES A'
SZENT KORONA ÖRZÖIEHEZ, &c
NEKEM PEDIG KIVALTKEPPEN-
VALO BIZODALMAS
URAMHOZ.

(3)

AIANLO' LEVE'L.

MElőszágos Groff Cama-
ra Praeses Uram, semmit
sem adok a' hízeltetésnek,
midőn az Igasságnak áldo-
zok; csendes magad viselésedet sem
bántom-meg, tudván azt, hogy később
vagy, dicsereteket érdemleni, hogy nem
mint azokat hallani. De mivel hogy kö-
telességem, és hálá-adásom arra kénsze-
rét hogy hozzád folylamodgyam, bo-
tsánatot várok: mert már sok időtül fog-
va, sok jó teteményiiddel tartozásomat
meg-élőzted; a' ki mind eddig, csak a'
kívánságok, és igyekezeteknek szoros
határiban tartoztatta magát, most fel-
törvén az el-rekeztetett, és az alázatos

A 2

sze-

szemérmetségnek záriat, ki törvén, nyilván kivallya azt felüled, ámit Ausonius a' maga Gratianusa felül mondott vala: Spem superas, cupiendā praevenis, vota praecurris, quæquæ animi nostri celeritas Divum instar affectat, beneficijs praeuati- bus anteceditur. Praestare tibi est, quam nobis optare velocius. De ezt-is mint napnál fényesebb dolgot csak abba hagyom, azt nagy, és érdemes becsülettel illetvén.

A többi között leg-inkább csudálom azt benned, hogy, hogy győzheted, annyi sok rendbéli gondaid, és fáradságid között, azt a' ritka, és diszcretus ahitatoságodat, azt Isteni szolgálatban: viszontag pedig a' midőn tisztettséghez illendő, és külső állapotokra nézendő dolgokban foglalatostokodol, szép elmés okosságodat, és discretiodat felettébb nagyra becsüllöm, mit mongyak a' több közön- séges jobban-való fáradságidról, és tisztet- séid, s- gondviselőiddel-való igazgata- ságidról.

szidről a' kikben, úgy fénlík a' lelki ismé- reted, mint, a' tiszta égből a' nap, senkit meg nem sértvén hanem csak a' vakmerőt, a' kinek bizvást mondhatod, az Evangeliumbéli szölvő Gazdával an- oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum. De mind ezeknek felette sok gondos fáradságid között-való csendes, és bekecsseges elmédnek, és-szi- vednek mértékletességét, fő képpen a' nagy szerentcsének kedveskedési között lévén, egyaránt-való akarattal nézed, mind harag szemét, s-mind kedveskedő tekintetét, mindenütt jelen-való okos el- méddel s- akaratoddal, minden szén- változás nélkül, a' melly alhatatos tekente- reddel, mint egy méltóságos helyről az szerentcsét mint bal felül, s- mint jobb kézről iövöt egyaránt nézed s- fogadod.

Ez, és nem más az oka, miért hogy az embereknek tetszesz, mert tudni- illik mind az Istent engezteled, és maga- dévá teszed, mind pedig az emberek szí- vét magadhoz bódérod, úgy annyira,

hogy minyáian halát adunk az Istennek,
hogy ebben a' fő Magyar-Országi Cama-
ra Praefectuságban helybeztetett ő Föl-
sége.

Ebben, és más méltóságos Orszá-
gunk főbb tiszteiben-is eleidnek nyomdo-
kát követvén, hova tovább lépesed,
nagyobra menendő, a' mint vigyázó el-
médből eszünkbe vehettyuk, mint hogy
annyira teried vigyázó szemed a' kö-
zönséges jónak előmenetelire, hogy az
alattad-valók bizvaft álomnak enged-
hetnek: fáradságidnak semmi pihenést
nem hadts, hogy mások respirumot ve-
hessenek. Mind ezekben olly discretioval
meg-áldot az Isten, hogy a' faratságos
dolgokat magadnak tulajdonérod, a'
hasznos, s-nyugodalmas és kedvek sze-
rént valókat másokkal közönségessé te-
szed; hogy Tisztednek gondos jóvaidal
töltözzenek.

Méltán várhatod tehát sok fele
fáratcságidnak jutalmas érdemét, és a'
kit szüntelenül immádsz, az egek és
föld-

földnek Ura, jó cselekedetidet bőven
meg jutalmazza, egyik tisztedet mind
nagyobbal meg tetéztvén és koronáztván.

Igy álddarik-meg az ember, a' ki
Isten színe előtt jár, és az el-fordúlha-
tatlan színe előtt (a' melly mindeneket
lát) életét rendeli, és a' ki minden cse-
lekedetiben, gondolatiban, szavaiban
az Isten jelen-való létére vigyáz, a' ki
előt nincs semmi el-reitve, e kerrek vi-
lágban, a' mint az emblema mutattya,
hogy az Isten színe mindeneken általhat.
A mint szívedet világ közepén nyitva
tarttja helyetted-való személy avagy
Geniusod, a' kerül-való pók-háló mu-
tattya-meg, miscoda kedved legyen, az
elmúlándó dolgokhoz, és valamint az
világ külső részeire, te-is olly erőssen
ragaszkodol azokhoz, mert csak ahhoz
ragaszkodol minden bizodalmoddal, a'
ki veséket, és, a' szíveket visgállja,
mindeneknek igazán-való jutalmát meg
adóához.

En csak azon búsulok, hogy méltóságogod szerént ily kisceny munkámal mertem elődbe lépni, méltán-is búsulhatnék, ha nem tudnám jó vóltodat, a' kinek szeme, nem az adományra, hanem, az aianlo szívére tekint, és akár melly kistsiny dologot-is, ha nagy jó akaratból származott, annál nagyobb fogadod. Mint hogy ez, nem csak méltóságos tiszteletedre, de a' mi leg-nagyobb, Istennek dicsőffégére, és sok leleknek üdvességére nézendő. Annak okáért, noha é kis könyvetske, igen csekély magában, s-méltatlan-is a' te nagy vóltodra nézve, mindazonáltal olly remenségtől tápláltatom, hogy ha hálá-ádó emlékezetemnek ielől nem fogadod-is, leg-alább ugy veszed, mint jó akaratomnak alázatos tisztelő adóiat.

Nagyfogodnak alázatos
Cáplánya.

P. Tarnóczi István,
Societtis Jesu.

VIGYAZO SZEM.

Avagy

Az Istennek mindenüt
Jelen léte.

ELSŐ RESZE.

Az Isten jelen-való létének
gyakorlásáru, és annak
méltóságáru.

Az Isten jelen-léte fundamento-
ma a' lelki életnek.

Ménélk előtte ehez a'
méltóságos Isten jelen
léte gyakorlásának le-
írásához kezdgyek,
igen jónak itéltem lenni, hogy
mindeneknek előtte meg-mutás-

A 5

sam,

sam, melly szükséges, és hasznos s- kiváltképpen-való fő dolog legyen, ez az Isten jelen létének gyakorlása. Az Sz: Atyának, és más Istenes fő elmés, és tudos Tanítóknak tanításából, ez minden keresztyén, és tökéletes életnek fundamentoma, és gyökere. Mert valamint hogy a' termőfa, az ő zöltségét, elevenségét, és gyümölcset a' gyökérétől veszi, és annélkül szükséges képpen csak el-hervad, s- megszárad, és valamint hogy akár melly derék épület, a' kitt jó és erős fundamentomon kezdenek, bátorfágoslan elő mégyen, és helyben áléttatik, a' ki nélkül igen könnyen csak le-roskadna, és egy halomba dölne: így az Istenes, és keresztyén tökéletes életnek minden gyakorlási, és cselekedeti, az Isten jelen létének gyakorlásától veszik minden

vi-

vidámságokat, erejeket, és életet, a' melly nélkül soha jó, és rendes állapotokban meg nem maradhatnánk. Hogy pedig ezt világos igazsággal megbizonyítsam, és ez ilyen nagy kincset reitekből, és mélylly setettségből a' napnak világosságára minden embernek szeme eleibe terjeszszem, szükséges, hogy eszünkbe jutassuk az meg-csalhatatlan igazságnak szavait, a' kiken minden keresztyén életnek tökéletessége meg-állapodik, úgy mint *Declina malum, fac bonum, & jungere DEO.* Távoztasd-el tőled a' gonoszt, tégy jót, és egygyezzel-meg az Istennel: a' melly három dologban foglaltatik a' három lelki életnek mivolta, úgy mint a' Tisztulásnak, a' Világosításnak, és a' meg-egygyezésnek, a' ki-ből ki teczik, melly nagy ereje, és munkálkodása vagyon mind

A 6

ezek-

ezekben, az Isten jelen létében való gyakorlásának, és hogy mindeneknek kalauzza s-igazgatója, úgy hogy az ő segítsége és hatalma által mindennek alkalmatossá válik, hogy a' magához tartozó, és illendő tisztinek igazán meg-félellyen.

Melly hasznos legyen a' Tisztulási élet a' bűnöknek kiirtására.

Elsőben a' mi a' tisztitulásnak életét illeti, a' kinek a' tisztis, és mivolta azt hozza magával, hogy a' bűnt kiirtsa, és tisztítsa a' testi, és belső gonosz indulatokat, vágyódásokat, a' rossz erkölcsöt, és szokásokat elhagyassa a' bűnből ki térő emberrel, a' pokolbéli Sátánnak incselkedése ellen, erőtt és hatalmot adgyon, nincs-is bizonyosabb, se erősebb eszköz mind ezeknek meggyőzésére, és el-rontására az egy Isten

Isten jelen létének gyakorlásánál. Mert ha mindenkör elménkben forogna, úgy mond Sz: Aquinas Thamás, hogy az Isten mindenütt jelen vagyon, és mindeneket lát, és fel-jegyez, hogy azokat jövőendőben meg-ítéllye, és büntesse, bizonyára igen ritkán, avagy soha bűnre nem erednénk. Szent Hieroymus tanítása ez: (a) Memoria DEI excludit omnia peccata: az Isten emlékezeti minden bűnt elrekeszt az embertől. Athanagoras midőn Marcus Aurelius Császárnak, és Comodusnak az ő Fiának meg-akarná mutatni, melly igen távul járnának a' keresztyének a' bűntől, a' kikről vádollyák vala őket a' Pogányok, hogy őket gyűlölségben hozhatnák, ezzel álléttya igyeket, és ártatlanlágokat így mutattya-meg; Az ő hitek, úgy mond, a' mellyet ők vallanak, azt tartya, hogy az

A 7

Ur

(a) In cap. 22. Ezechiel.

Ur Isten éjjel nappal éles szemmel reálok figyelmez, és tulajdon képpen nem csak szavokra és cselekedetekre jól vigyáz, de még a' gondolattyokat, és titkos szivek járásokat-is által hatya az ő mindenható tudományával, az honnan nagy Isteni böcsület, és tisztelet indul fel ő benne, hogy még a' leg-kissebb bünt sem merik cselekedni az ő szemei előtt. Midőn az szent Basiliustul némelly azt kérdené, mi volna leg-jobb az ellen, hogy az ember a' haragott el távoztathatná magátúl, s minden gonofságot, az imádságban a' tétozáást, és elme csavargást, egy szoval minden gonoszt? azt felele erre, hogy nincsen semmi hasznosabb, és jobb mind ezek ellen az erős hittel-való Isten jelen létének gondolattyánál, el hitetvén magával, hogy ő minde-

denüt jelen vagyon, és hogy mindeket lát, és a' ki mindeneket meg fog itélni, abban a' vélekedésben lévén, a' kiben Sz: David vala, midőn azt mondotta: (a) En az Istent mindenkor szemem előtt hordozom. (b) Es másutt: Az én szemeim mindenkor az Istenre vannak igazitva.

Bizonyos golog az, hogy még egy böcsülletes avagy méltóságos embernek jelen léte-is még tartoztattya az embert a' büntől. A' bölcs Seneca kedves Tanítványát Luciliust ebben így oktattya-vala tanácsolván neki: (c) Edes Luciliusom levelemnek béfejezésére azt adom tanácsúl a'ked, azon kérvén tégedet, hogy Jól reá figyelmeznél irásomra: szükséges minékünk, hogy egy böcsülletes, tökéletes, jámbor, és okossággal tündökő

(a) P^{sal.} 15. 8. (b) P^{sal.} 24. 15. (c) Ep^{ist.} 11.

döklö embert válaszszunk magunknak, a' körül mindenkoron gondolkodgyunk, és azt szemünk előtt hordozzuk, a' kinek szemei előtt mind szavunk, mind cselekedetiünk, sőt még gondolatunk-is nyitva legyen. Semmi más módott, se tanácsot nem adhatok ennél jobbat minden illetlen, és tiltott dolgoknak el-távoztatására. Sok büntül meg-oltalmazhatnók magunkat, hogy ha mindenkor, a' mikor valamelly bünre és gonoszágra vagyunk kedvünk, ilyen böcsülletes tisztesség szerető ember volna mellettünk. Ilyen embernek jelen létét kell azért elménkben szüntelenül hordoznunk, hogy minden cselekedetünk rendessen follyanak, a' ki előtt semmi titkunk ne legyen el reitve. Oh! melly boldog ember az, a' kivel mindenkoron ilyen böcsülletes ember

ember vagy! a' kinek authoritassátul tart, és függ, s-a' ki egész életének rendes bizonyfága. A' ki arra szoktatja magát, hogy mindeneket olyan böcsülletes ember előtt cselekezik, a' kitül tart, és a' kitt igen böcsül, és így azért annak jelen létét hordozza elméjében, azt el-hidgyed, hogy nem sokára maga-is olyan böcsülletes emberré válik, a' kitt másók elméjében hordozhatnak; ez a' bölcs Senecának az ő tetzése. Sz: Basilius az előbb emlétet helyen azt mondgya; hogy ha valaki nem a' maga előtte járóját, vagy Magistratussát, de bár csak egy magához hasonlót hordozna elméjében, melly igen vigyázna minden cselekedetire, beszédére, járására, kelésére, indulatira, hogy mind ezek jók, rendesek, és minden fogyatkozás nélkül legye-

legyenek. Sz: Agoston Doctor jól elmélkedésben vévén ezeket, azt mondgya: Az szolgál- rend nem merészeli magát arra, hogy az Ura jelen létében valamitt olyat cselekedgyék, a' mi nyilván az Ura akarattya ellen volna, és a' mi nem tetzenék néki. Meg- sem meri gondolni azt, hogy csak egy virág szálatskát a' kert- bül ki vigyen, vagy egy darab kenyeret el-dugjon alattomban, vagy egy le hullott almát föl ve- gyen, hanem ha bizonyos ab- ban, hogy ötet az Ura nem lát- tyá, és raita nem kapia; azért ez illyen cselédnek igen unalmas, és kedvek ellen-való dolog az Urok jelen léte, és hogy csak egy fél nyommá sem mehetnek azoknak szeme elől.

De térjünk vissza igyeke- tünkre; azt merem én-is a' meg- nevezet szent Atyákkal mon- dani,

dani, hogy ha az Urunknak, vagy szüleinknek, vagy valami böcsül- letes embernek, sőt még az alatta valoinknak, vagy szol- gánknak jelenlétét, és a' mi még több, nem csak jelen létét, de csak csupán a' felelmét, hogy a- zok ne lássák, avagy, hogy raita ne kapianak bennünket, el egen- dönek tartyák lenni, hogy a' fé- lelemnek szorongatása között, böcsülletes állapotban meg- tartsanak, és az illetlen, feslett erkölcsös vágyodásoktól, indu- latoktól, és cselekedetektől meg- tartoztassanak; mentől inkább hasznosabb és hathatóssabb erre az Istennek mindenüt bizonyos, igazán, és minden kétség nélkül- valo jelenléte, a' ki édes Atyánk, örökös Urunk, minden királyok- nak királya, a' kihez képest é világ- nak az egész Monarchái, és Birái csak annyiak, mint egy mák szem, vagy

vagy az napnak fenyében látzó leg-kissebbik porocska ; mennyivel inkább nagyobb erejő , és hathatossabb léfzen a' mindenkoron, és mindeneket látó Istennek fel nyílt, és bé-hunhatatlan szeme? a' ki mindennemő bűnt véghetetlenül gyűlöl, erőssentilt, és rettenetes az, a' mint üldöz, és ki mondhatatlan kinokkal büntet, és a' ki minket sok millio javaival, és kegyelmével meg-áldott, és mind annyi kötelekkel, és lánczokkal magához vont, és kötelezet örökké a' maga szeretetire, szolgálattyára, és az bűnnek el távoztatására, s-hogy ha pedig ő rola elfeletkezünk örökké-való gyalázatra és kárhozatra jutunk. Való dolog az, emberi természet el vadult, és el pufztult, felettebb-is meg romlott, mind azon által, még annyira jutott veszet állapottyában, hogy

hogy az véghetetlen méltóságú felséges Istent merészelné bűneivel meg-bantani, hogy ha valóságossan erős hittel gondolkodik az Isten jelenlétéért, és hogy azt magára haragítsa, a' ki nek szeme előtt az Angyalok orczáiokra borulnak, és az egész természet meg-rémül, és megretten, a' ki ötet a' bűn után, azonnal testestül lelkestül a' pokolbéli tűzre, és kárhozatra veheti. Tudgyuk azt mit cselekedék ama Világ bíró Sándornak az Inassa, a' ki midőn a' Király az Isteneknek áldozna, ez fáklyát tartván kezében, a' ki éppen körmére égett, mindazon által az Ura jelen való méltóságára nézvén meg-mozdulhatatlanul csak ott állott faidalmának minden jelensége nélkül ; ilyen respectussa, (a) és tekinteti vala, úgy mond Arany száju szent János

nos ezen cselekedetről szólván, a' maga Ura és királya jelenlétére, hogy az ilyen ifzonyú faidalmas állapotban a' természetet meg-győzte. Oh! mentől nagyobb erejének, és munkálkodásának kellenék lenni mi bennünk az Isten jelenlétének, hogy ha ezt eleven hittel eszünkben forgatnók! hogy nem lehetne nagyobb ereje minden bűneinktől- való meg- tartoztatásra, és azoknak el távoztatására, holott még a' czégeres bűnösök-is gonosz igyekezetektől meg- tartoztatnak és életeknek jobbulására indéttattak, a' midőn jól fejekbe verték, hogy az Isten, a' ki ottan jelen vagyon, látta őket. (a) Nem különben térítette-meg szent Paphnutius, ama híres Thais nevű bűnös Aszfonyt, (b) és szent Ephrem tökéletes életre hozott,

és

(a) Lib. I. Vit. Patrem. (b) ibidem in vita S. Ephrem.

és vezetett egy más nyilván- való híres bűnös személyt, a' fanyaru pœnitentia tartás által, mind egész életekben: a' midőn jól eleikben terjesztették hogy az Isten szemlélte minden gyakorlatit förtelmes buja életeknek. Nem hejában adta ezt okul szent Basilius hogy soha bűnre nem fakadunk mind addig, valamig az Isten jelenlétéről- való gondolatunknak szemét bé nem hűnyuk, és hogy minden bűneinknek, a' kiket cselekszünk bizonyos jelenfége az, hogy mi valóságossan nem hiszszük azt, hogy minket az Isten tulaidon szemével lát, és hogy ottan jelen legyen, egyébaránt lehetetlen volna az, ha erőss hittel hinnők, hogy az ő jelenlétében, és szemelátára olly vakmerőn, olly orzátlanúl, hanyat-homlok a' bűn-

bűnnek rút posvatt tocsájában
oktalanúl belé keverednénk.

*A gonosz léleknek incselkedését
meg-győzni, és a' rendetlen
kívánságokat meg-zabolázni.*

Továbba, mennyi erőtt,
és hatalmat adhat minékünk az
Isten jelenlétének gondolattya,
a' pokolbéli Sátánnak kéferteti,
és incselkedési ellen, hogy az el-
len mindenkor diadalmassan
harczollyunk? Melly hathatós
és fogatos lehet minden testi
indulatok, és más rendetlen vá-
gyodások ellen, hogy azokon
uralkodgyunk? Kicsoda az, a'
ki haragjának dühösségét meg-
nem zabolázhatná, ha a' kegyes,
csendes szivű Istennek jelenlétéül
gondolkodnék? ha azon Isten
mondom előtted állana, a' ki min-
den ki gondolhatatlan kegyessé-
gel fokat tjrhetö, és holzizu vá-

ra-

rakozással olly iszonyatos illet-
lenégeket, a' mellyekkel mind
ezen szempillantásig hol itt, hol
amott meg-bántódik, a' mint
világ kezdetitül fogva mind ek-
koráig számtalan fok vétkekkel,
és gonosságokkal, f-boszfuszá-
okkal illettetett, f-még-is vég-
etetlen irgalmasságából minde-
neket el-szenved, és el-tűr, sött
meg-is engedi nékiek? Kicsoda
hetne az, a' ki felebaráttya-
len gyűlölségét, és minden ne-
zettellését le nem tenné? és azt
az szeretetre nem forditaná,
idön reá emlékezik, hogy ugyan
azon Isten ugyan azon emberrel,
és körülette szüntelenül vagyon,
kitt azon ember gyűlöl, és
hogy azon embert attyai szere-
tetel szivében tartya, ugy mint
... maga hasonlatosságra terem-
tett állattyát, és a' kinek vált-
sága kedvéért az emberi termé-

B

szetet

szertet magára vette , harmincz három esztendeig annyi fanyarúságot , iszonyu kinokat , és gyalázatos halát szenvedett, s most is ezen szempillantásig sok számtalan ellenségit , a' kik ötöt atkozzák, gyűlölik, üldözik, boszszontyák és szidalmazták, kiváltképpen-való jókkal , ajándékokkal , és áldásokkal tölti, és jutalmazza. Vallyon ki volna az , a' ki a' rut ocsmány fitalan gondolatokban , annál inkább az ilyen cselekedetben merne mulatozni , és abban heverni , a' ki meg-gondollya , hogy az Isten , a' ki maga a' tisztaság , és a' kinek az Angyali Seregek szüntelen azt kiáltják : Szent, szent, szent. Sabbaoth Ura Istene jelenlétét maga előtt látná ? Es micfoda. Istentelen , és illetlen hálaadatlanság volna az , hogy ha valaki érzene magában a' buja szeret-

nek

nek lángját föl lobbanni szivében némelly teremtet állathoz , és az ellen nem vas , vagy aczél természettel tufakodnék semmi érzékeniséget nem mutatván magában , s mindennémő szépségtől nem külömben indittatni láttatnék annak szeretetre , mint az holt szénnek rágasátul , a' midőn eleven gondolattal maga előtt állani látná az minden teremtet szépségnek alkotóját , és kút fejét , a' ki méltó minden Angyali és emberi szeretetre , kihez képest mindennémő szépség , csak merő rutság , és ocsmányság , nincs-is mitt szeretni benne , mert ezzel meg-nem elégedik az emberi sziv , és kívánság ; hanem csak az Istennek szépsége tölheti bé minden kívánságunkat , és ohaitásunkat. Egy szóval mindeneket Summában fogalván , valaki ez ilyen gondolatnak fegyverében öltö-

B 2

zik,

zik, hogy ő tudni illik minde-
nütt, és mindenkor az Isten vi-
gyázó szeme előtt forog, az bi-
zonyára semmi rendetlen gon-
dolatnak, avagy testi, vagy ter-
mészeti indulatnak soha nem en-
ged, de még a' pokolbéli sár-
kánynak dühösségétől sem ret-
tenmeg, hanem inkább akár mely
alkalmatosságokban mindente-
tti, és lelki ellenffége ellen győ-
zedelmes lészen, nem külömben
mint az szent Irás az Judas Ma-
chabæus, és az ő Vitézi felől em-
lékeztetettészen, a' kik harmincz
ött ezeret vágának le, a' midőn
erővel s- fegyverrel hartzoltak,
(a) szivekkel pedig az Istent se-
gítségül hitták, és az Isten jelen-
létében igen fő módon gyönyör-
ködtek.

Evvel az eszközzel valának az
Istennek minden szentei mind ek-
koráig mindennémő üldözések-
ben,

(a) 2. Mach. 15. 27.

ben, és kéfertetekben győzedel-
messék, és dicsőfégeffek, ezáltal
tartották meg hozzája-való hivfé-
geket, fogadásokat, és igaz köte-
lességeket. A midőn Josoph Patri-
archa az Aszszonyátul gonosfágra
ingereltetnék, és sok szép kérés-
fel, hitegetéssel; hízeltedő szók-
kal, ígéretetekkel járna utánna,
és mint egy kényszeritené, és szo-
rongatná a' fertelmes otsmány-
ságra; semmi jobb és hathatosb
orvossággal nem élt ez ellen a'
hatalmás méreg ellen, nem is-
más erősebb paissal ezen a' ve-
szedelmes hartzon vethette el
magáru a' csapást, hanem
hogy erőssen tartotta gondolat-
tyában az Istennek jelenlétét.
Nem külömben amaz minden-
jámor, tökéletes Aszszonyfá-
nak igaz tüköre Sufánna, a' mi-
dőn ama két vén latornak gonos-
fágá-

fágátul bűnre kényszerítettnek, és nem különben mint az ártatlan bárány a' dühös farkasok között, vagy az egygyügyű galamb a' galamb a' Sasnak körmei között, szorongattatott ; kezdé ugy mond az szent Irás, szivébül mélyen fohászkodni, és a' könyhulatafit szivének szorongatásából böven ki gördíteni, s- folytatni, és fel kiáltva mondani: Ah minémő szorongatásban jutottam! minden felől meg-környékezve vagyok kéfertetekkel, ha ki szaladok, el veszttem, ha Istentelen kívánságtoknak engedek, örökké oda vagyok, ha nem cselekeszem, halálnak Leánya vagyok, a' kire ti magatok el ítélték, hogy gonosságtokat be palástallyátok. Oh Nemés Afzszonyfág Susánna mire jutál? melly nagy veszedelmbe forogsz! vagy hogy vétkezned kell, vagy pedig a' világ előtt

előtt gyálázatos hallál kell meghalnod, mitt kell itt cselekedned? mihez kell fognod? Hallyad mire fakad Susánna: Jobb énnékem a' ti keztekben esnem. ártatlanul, hogy sem mint az Isten szemei előtt vétkeznem. Oh! drága, nemes, győzedelmes szók! Oh! dicféretes, és dicsőséges választ, és resolutio! méltó bizonyára minden böcsületre, és föl magasztalásra a' még a' Világ fön áll, és még annál-is tovább. Vallyon micfoda szabadította meg ezt a' fő nemes személlyt a' bűnnek veszedelmétül? micfoda tartotoztatta meg ötet, hogy illy rút cselekedettel meg-nem fertőztette magát? nem egyéb az egy Isten jelenlétéről- való gondolatnál. Ellenbe pedig micfoda vitte arra a' kétt faitalan bűdös bakot, illy nagy orczátlanfágra, és szem-

telen vakmerőségre ? hogy ők illy tisztes személlyt , a' tisztségnek igaz példáját és formáját minden ortza pirulás nélkül bujalkodásokkal el akaratak rontani ? Bizonyára nem egyéb volt ennek az oka , hanem hogy az Isten jelenlétéről- való gondolat-tyokat ki verték volt fejekből , és az által akarták a' szent Susánna álhatatosságát meg- rontani , és azt a' magok akarattyára huzni : a' midőn azt mondták , imé a' kert ajtaja bé van zárva , és senki sem lát bennünket : mint ha azt akarták volna mondani , ha valaki látna bennünket , ezer-szer kézsebbek volnánk meg- halni , hogy sem illyen rút véteken esni.

Az Isten jelenléte gondolattjának megvetése minden bűnöknek aitalát , és kapuiát föl nyitja , és nyitva tartja.

Vala-

Valamint hogy az Isten jelenlétéről- való gondolat leg- jobb eszközünk a' magunk jó- viselésére , és az bűnnek eltávoztatására , ugy az Isten jelen- való létével feleltése minden bűn , és gonosság aitalának , és kapujának meg- nyitója. Az Isráél , és Juda gonossága , és Istentelensége nagyobb nem lehet már , ugy mond az Isten Prophétája , mint a' ki teli gyilkossággal , mordársággal , igazság és szentség töréssel , és bálványozással ; de tudgyátoké honnan szarmazik ez illyen valogatott gonosságnak otsmány sokassága ? mielőda az oka ez illyen számos vétkek gyülekezetinek ? (a) Csupán csak ez , mert ők el hitették magokkal , hogy az Isten el hadta a' földet , s- nem- is visel gondott reá , akár mint légyen dolga. Isráél , ugy mond Oseas Prophéta ; maga-

B 5

te-

(a) Cap. 99.

remtőjéről el feletkezett, mi lön belőle? és építenek templomokat idegen Isteneknek, és imádák őket. Az szent Dávid már, régen az most emlétett Prophétakkal, a midön a' bűnrül-való szókra fakad, így szól: Nincs az Isten szemek előtt, azért minden gondolattyok, szivek igyekezeti, szavok, és cielekedetek merő pusztafág, utálatossfág, és tisztátalansfág. Mi hozta a' tékozló Fiat veszedelemre, hanem hogy ő az Attya szine előtt elcsabólt, jelenlétéről megszűt, és el távozott attúl, a' ki réaja vigyázott, és minden gonosztul tiltotta, és meg-tartotta vala-ötet. Használóképpen szól az Irás Cainrul: Cain az Isten szeme elől, és jelenléte elől megszűt távozott, és szaladásában e' földön ide s-tova buidosott. A' ki attúl Diocles Apatúr azt mond-gya,

gya, hogy a' ki az Isten jelenlétéről el válik, és irtozik, annak avagy ördöggé, avagy oktalan állattá kell lenni: mert az olyan ember a' Sátánnak minden incselkedésinek, és baromi gyönyörűségnek minden tovább-való gondolaton kívül adgymagát. Cassianus sok helyen téfzen erről emlékezetet, főképpen a' hol azokrul szól, a' mik következnek az Isten jelenlétének feledékenységből. Hogy az Isten jelenlétéről-való elménnek el fordítása nem egyéb a' bizonyos és iszonyu halálnál, és utolsó romlásnál. Masutt hasonléttya azokat, a' kik a' tökéletességnek uttyán járnak, a' kötélen-való mestetűs tántzófokhoz, a' kik igyenessen, és Sinóron, lépnek, és a' testeket fontban, és mértékben hordozzák, mert, ha csak egy késnek szélire

tovább találunk finorokon, a-
vagy, fontos nehezségeken ki-
vül lépni, leg-ottan kéntelenül
le kell esniek, és nyakoknak kell
szakadni. Így van a' lelki uton-
járóknak-is dolga, a' kiknek igye-
nessen-való járásokra az Isten-
jelenlétére kell figyelmeznii, mert
ha csak egy kevéssé félre találunk
el fordulni tőle, veszedelmes ál-
láptra, és halálra vetik mago-
kat. Nem hogy az Isten volna
ennek az oka, hanem hogy az,
a' ki el távozik tőle, az romlik
meg maga akarattyából. Azért
mondgya vala az Isten a' Pro-
phéta által: Jai azoknak, a' kik
én tőlem el-távoztak, és el-
fordultak.

MA.

MASODIK RESZE.

Ezen dolognak tovább-való
ki-nyilatkoztatása.

*Nem kevéssébel hasznos a' vila-
gosító életnek a' jóságos cse-
lekedeteknek gyakorlására.*

HOgy ha a' tisztuló lelki életnek
Holly hasznos az Isten jelen-
léte, mentől inkább nagyobb
alkalmatosságára válik, a' vilá-
gosító lelki életnek, és valamint hogy
ez zabolán tartóztat, úgy hogy
a' gonosztól el ne ragattassunk,
és ne rohannyunk a' bűnre, úgy
szintén hegyes ösztönünk, és éles
farkantyunk léfzen a' jóra, és a'
jóságos cselekedeteknek uttyán
el igazodott futásra. A' Socra-
tesnek barátság, és jelenléte a'
mint Xenophon írja, olly hasz-
nos vala azoknak, a' kik véle lak-
tak,

tak , és véle nyájaskodtak, hogy noha noha távúl volna tőlök , (a) mind azon által csak ő felőle való gondolat-is erős eszköz, és elegendő öfötön vala minden tökéletes cselekedetre. (b) Meg-erőssíti ezt a' szent Athanasius, a' ki meg-vallja, hogy a' szent Antalnak csupán- való emlékezeti, a' kivel ő csak egyszer volt szembe a' pusztaiban felettébb nagy lelki hasznára esett. Az szent Bernárd Apatúr mindgyárt meg-terésének elein meg-vallja önnön-magáról, melly sok ellenkedéseket szenvedett , és késérteteket minden lelki vigasztalástul meg-fosztatott, él el-hagyattatott, szomorú , unalmas szivel annyira gyötrettetett, hogy csak nem kétségben esett. De mihent valami Isten félő emberrel szólhatott , avagy hogy csak távúl lát-

(a) Lib. 4. dic. & fac Socratis. (b) In praefat, vitæ S. Antonij Serm, in Cant.

láthatta-is, fött a' mi ennél-is kevessebb, bar csak cszében jutottis valami olyan ember , a' kitől, tartott, ha már ki mult-is è világbúl , leg-ottan minden szomorúsága, és szivbéli fel háborodása, unalmas, és neheztellő bánkodása, vidámságra, öröme, és vigasztalásra fordult, hanem különben mint egy fekete, homályos, fetét felhőbül a' nap fel szokott derülni, úgy ő-is tiszta fényes , és csendes lelki állapotra hozta magát, úgy annyira , hogy az után olly lelki vigasztalással bővelkedet, a' ki nek bővsége miatt sürün ki csordultak szemeibül a' könnyhullások.

Hogy ha egy távul lévő embernek jelenlétéről- való gondolat olly erejű, és hatalmú, mennyivel inkább a' mindenható Istenek valóságos jelenléte , a' ki soha rólunk szemeit el nem fordítja,

dittyá, erősebb és hatalmassabb
lézen minden tökéletes életnek
elő-menetelire? Meg-tapasztal-
ta ezt magában szent Dávid Ki-
rály, s- azért azt mondgya: (a)
Meg-tartottam parancsolatidat, és a' te
akarodat mindenekben bé tellyesítet-
tem, mert igen jól tudtam, hogy min-
den cselekedetim a' te szemeid előtt nyil-
ván valók. A' bizonyos dolog,
hogy ha egy mezei Generalis,
vagy királynak jelenléte szivet,
és erőt ad Vitezinek, és ellensé-
ge ellen kard vonyáfra, s- fegyver
fogáfra, s- annak bátran néki
menésre, hátra tévén minden-
félelmet, meg-vetvén minden-
veszedelmet fejeket, és életeket
bizvassabban reá merik vetni;
mentől inkább az elő Istennek
maga jelenléte bátorithattya a'
kereszttyén Vitézit? Igen-is sok-
kal nagyobb diadalmokra, és
dicsőségekre, mindennémő fő,
és

(e) Psal. 118. 168.

jóságos cselekedeteknek gya-
korlására, és elő-menetelére.
Főképpen ha jól meg-gondol-
lyuk, hogy nem csak jelen vagyon
az Isten, de erőt, és gratiát-is
ad arra, sött vélek edgyüt mun-
kálkodik. Holott pedig a' király,
vagy a kapitány vitezinek szivet
és kedvet másképpen nem ad,
hanem csak szóval bátorittya, és
és segíti őket, maga erejét más-
képpen nem közölvén vélek a'
dicsőségre, és nagy dicséretre,
méltó vitéz cselekedetekre. Es
igy azért minden jószágos csele-
kedeteknek gyakorlása és száma
az Isten jelen-való lététől föl éb-
red, és búzgobban föl sörken a'
leg-nagyobb tökéletességnek
méltóságára, és érdemére. Az
imádság nagy figyelmezve, min-
den elme tétovázás nélkül, alá-
zatossággal, böcsülettel, és ai-
tatossággal hasznosan vitetődik
végbe.

végbe. Tisztességes maga viselése mindenütt fog tündökölni. Mert mint hogy a' felséges Istennek jelenléte mindenütt vagy on, tehát nem lehet olly szurdék, avagy reitek helyly, a' hol nem kívántatnék a' tisztességes, és böcsülletes maga viselése, a' kitt soha nem kell feledékenségre venni, sőt mindenekben arra jól vigyázni. Az Alázatosság a' felséges Isten előtt az leg-mélyebb feneketlenségben elmérül. Az Engedelmesség minden viszázkodás nélkül nagy főrenységgel szolgálatra ajánlyamagát mindennemő akarattyára kengyelben tartván egygyik lábát. A' bátor szivü és elméjü Erősség minden nagyfágos dolgoknak végbe vitelére, és el szenvedésére készen tartván magát, győzhetetlenül bizonyos ki-menetelre, a' kinek a' jelenvaló Isten

Isten elegendő erőtt, és segétséget ad. Az Isteni félelem-is kiváltkeppen-való módon nagy leki aitatossággal tisztiben el jár. Ezekből fog származni igaz és tökéletes jó Igyekezet, a' ki minden gondolattyával, szóival, cselekedetivel nem másra fog irányozni, hanem csupán csak az egy Istennek nagyobb dicsőségére. Ezek után az üdvösséges jóságos erkölcsöknek gyakorlása után minden jóságos cselekedet kiváltkeppen-való szép ékecséget és fényességet vészen magára. Ez után következik a' belső vigasztalás minden szomorúság, és szorongatás nélkül, minden unalmat ki rekesztvén, álhataros erőss állapotban mindenkoron meg-maradván, és meg-allapodván.

Az szent Basilius szólván erről a' dologról azt mondgya a' többi között. Mem különben mint

a Mester embernek, a' kire valami munkát biztak szegődés szerint, fokszor kell gondolkodni arrul, miképpen, és mi módon vigye ő azt végbe, és el készétse szegődő fogadására nézve, mert ha azt elmèjébül ki veti, és el felelkezik felöle, soha olly módossan azt végben nem viszi, a' mint kívántatnék, s- böcsületet sem val vele. Így a' keresztyén jámbor ember-is tisztessèges színt, és formát ádd minden cselekedetnek, és tökéletes csendesègben mindeneket végbe viszen, hogy ha Isten rendelése szerint annak, regulája mellöl el-nem áll, és sinora szerint lépik, és minden cselekedetét igazgattyá mindenkoron annak jelenlètét hordozván eszében, a' kinek szemei elöl senki el nem reitheti magát. Viszontag pedig cselekedetinek minden fogatkozási csak annak

tu-

tulaidonittatnak, hogy ő az Isten jelenlètéről el felelkezet, és hogy nem az ő szemei előtt járt el tisztiben. Es csak hamar utánna veti, micoda nagy ereie, és hatalma legyen az Isten jelenlètéről-való gondolatnak, hogy tudni illik az által minden dolgaink, és cselekedetink igaz és tiszta igyekezettel mennek véghez, a' mint következendő hasonlatossággal adgya elönkben: ha valaki valami munkát veszen eleiben, kett különböző Statusból-való embernek jelenlètében, úgy mint Király, és Lovász előtt, azon vagy on minden tehetségével, hogy azt a' dolgot úgy vigye véghez, hogy a' Királynak tessék inkább, keveset gondolván vele, ha fogè tetzeni a' Lovásznak, avagy sem, s- ha nem talállya-is kedvét nem szomorkodik, s- nem bánkodik raita.

Ha

Há azért magok közt így szoktak cselekedni még a' Pogányok-is ; hogy nem kellenék tehát minékünk-is keresztyéneknek ezt el követni, hogy ha csak egy fizikrátskáia volna-is bennünk az épp okosságának, és igaz hűtnek ? Nem de nem minden cselekedetünkben, és tehetségünkben azon kellenék szorgalmatoskodnunk, hogy az Isten dicsőiségének fel magasztalására szüntelenül vigyáznánk ? minden emberi tekéntetet hátra tétven, akár mitt mondgyanak az emberek, és akár micfoda íteletet tegyenek felőlünk, avval semmit sem gondolván, s nem kívánván nekik tetzeni ennek megbántásával : ha az egész világnak Urai jelen volnának-is. Illyen hiszembe volt a' szent David-is, a' ki senki jelenlététől meg-nem ijedett, mondván : (a) Nem fél-

tem

(a) Pál. 118. 46.

tem a' te törvényednek, és parancsolatidnak igazságát dicfèrni a' Királyok, Fejedelmek, és Urak előtt, se az ő felséges méltóságoknak fényessége szemeimet meg-nem vakította, se pedig az Uralágoknak hatalma meg-nem rémítött. Mind eddig szent Basilius.

Mivel hogy az Istennek jelenlète közönségesen szólván, minden rendő embereknel annyira erőf, és tehetséges minden jószágos cselekedeteknek gyarapítására, és a' tökéletességben való elő menetelre, mennyivel inkább nagyobb ereje, és hatóssab ösztöne lészen az kívált képpen való Isteni szeretettel lángazó, és fölgyulladt léleknel ? Mert semmi sincsen a' mi jobban kényszerithetné az olyan lelket a' maga jó viselésére, mint az igaz szeretőjének jelenlète. Ez gyors

gyors lábot ad a' futásra, avagy inkább szárnyat a' repülésre; ez ezerkezet ad minden unalmas munkára, ez minden erőt és hatalmat ad az ő szerelmességének tetzésére. Eggyet ért velünk ez aránt Plato, mert azt mondgya: (a) A midön valami szerető szemelly vètekben esik, nem annyira szégyenli, ha az Attya, vagy az Anya, avagy valaki más előtt történik, mint ha az szeretője előtt esik, akkor bizonyára föltöbb igen elpirul az orzáia. Ismég hogy ha egy Tábor álltathatnék tiszta szivből egy mást szerető Vitézekbül, avagy egy Városhasonló polgárokkal száltathatnék-meg, nem volna ennél foha jobb mód minden vèteknek ki irtására, és azok helyet minden jofzágos cselekedeteknek bè oltására, és hogy ha ellensége támadna, és fegyverre

kelne

(a) In Convivio.

kelne a dolog küllő erőellen; tehát az olyan egy mással meg-eggyezet Sereg, ha még annál kisebb számú volna-is, az egész Világ erejével fel tehetne. Mert mindenik ezek között az egy máshoz barátsággal kötelezett attyafiak között holtig-valò szégyennek tartaná, hogy ha ez ilyen szép bárárságos társai szeme előtt lágyon, és puhán viselné magát, sőt minden veszedelmeket megvetvén életét sem szánná barátyának meg-oltamazására. A' mint hogy a' szeretet még a' legfélénkebbnek-is szivet, és erőt szokott adni nagy fő dolgokra: Mert csak nem minden fő, és nemes cselekedeteknek legnagyobb oka volt eddig az szeretet, a' mint a' régi historiákban olvasuk a' fő Vitézekről, és nagy hatalmas szivö, és bátorfágu férfiakról, a' mint-is leg-főképpen

C

Ho-

Homerus írásiban fel taláztatnak;
Mind eddig a' Bölcs Plato.

Innét vagy on, hogy még a'
Lacedæmoniusok-is szokásul vet-
ték vala hogy minek előtte a'
hartzra a' Seregeket el rendelték
vólna, és az ellenléggel meg üt-
köznének, mindeneknek előtte
az Szeretetnek bizonyos áldo-
zatot mutattak bé, azon igye-
kezetből, mint ha azt ükőzet-
nek a' kimenetele, és a' dicsőfé-
ges diadalom az igaz szeretben,
és egy más értelemnek indulat-
tyában állana, a' mellyel a' Vi-
tézek egy máshoz köteleztettek.
Illyen vala a' Thebeusok Tábora,
a' melly Szentnek neveztetik. Mi-
vel hogy egy máshoz igazán va-
lának kötelezve, és minyájan
egygyért készek voltak életüket
letenni. Mind ezekből nyilván
kitetzik, hogy az Istennek jelen-
léte a' világosító lelki életnek
igen

igen hasznos, és kellemetes, mint
hogy ez által az Isten szerető lé-
lek foganatos jószágos erköl-
csöknek gyakorlására indéttatik,
és mint egy kényszerítettik.

*Ugy az Egygyező életre-is hasz-
nos.*

Ugy van az egygyező életben-is,
a' kiben az Isten jelenlétének
gondolattya, és emlékezeti ve-
zére, és igazgatója, tellyes ha-
talmat kíváltképpen - való mó-
don adván néki, mert ennek az
életnek serényfége, és fáradsága
mind arra igyekezik, hogy az
szeretet a' keresztyén lélekben
föl gyulladgyon, és lángot ves-
sen, hogy az Istennel meg-egy-
gyezzen, és mint egy öszve for-
jon, a' kiben áll a' tökéletességnek
meg-állapadása. A' melly meg-
egygyezés soha végbe nem mé-
gyen, hanem ha a' lélek minden
erejével nem csak állapattyában,
C 2 ere-

erejében, és tökéletes erkölcsében, de még ezek felett valóságos elméjének munkálkodásában, s- akarattyának kedvében olly hasonlónak legyen az ő szeretetihez, a' minéműt kíván az ő mindenütt-való jelenléte. Mert soha nem lehet meg a' meg-egyesülés, hanem ha az egygyesülendő dolgok jelen vannak. A' kiből meg-bizonyodik, melly szükséges legyen az Isten jelenlétének gondolattya, és emlékezeti a' meg-egyesülésre. Hal-lyuk mitt mond erről Sz: Basilius, minek utánna igen bölcsen észében vette volna, hogy az Vég, és ahoz-való eszköz között némimö hasonlatosságnak, és proportionnak kellesték lenni, hogy ha nem akarjuk, hogy minden fáradságunk hejában legyen Mert a' mint példaképpen a' Rez mű-
ves soha maga Mesterségében jó Me-

Mesterré nem válik, ha csak mind azon agyagbul csinálly a' fazoka-
kat, és nem rézből gyakorolly munkáját, hasonlóképpen a' gyü-
rü öklelésben soha el nem nyeri a' fel tett ajadékokat, ha csak min-
denkor a' dudát fújja, és így so-
ha meg-nem tanully a Lovag-
lást-is, ugy gondolkodgyunk a'
jelen-való dologról-is, kire néz-
ve így szól hozzá: hogy leg-al-
kalmatosabb uttya az Isten sze-
retetihez-való menésére, és ju-
tására ez, ha szüntelenül az Istent
szemünk előtt hordozzuk: mert
ugy mond, azt-is tudnunk kell,
hogy a' ki valóságosan az Isten-
nel a' szerelemben meg-akar egy-
gyesülni, meg-kell annak az
előbbeni életét jobbitani, és min-
den teremtetett állatokról el-felet-
kezni; minden hailandó indu-
latinak érzékenységét, avagy gon-
dolattyát az el mulandó, és he-

jában-való ártalmas dolgokról el-fordítani, magát minden gondolatival Istenhez kapcsolni, és erről-való gondolatokat mindenkoron eszében forgatni, és azt mint egy pöscétet szivünkre, mellyünkre nyomni, hogy azt Semminémő teremtetett állat ki ne véshefle, és így jutunk minden bizannyal az igaz tökéletes Istennel-való még-egygyezésre, és szeretetre, úgy mond Basilius. Szent Bonaventura a' midön erről a' materiáról szóban ered, így szól: a' leg-nagyobb tökéletesség, a' kihez juthat az ember e' jelen-való életben, abban áll, hogy midön az ember az Istennel annyira meg-egygyezet, hogy az ő lelke minden erejével az Isténben meg-nyugodott és ő vele egy lélekké lett, és ő kivüle való gondolatit mindenektől megvonta, és kívánságát másra nem

tágé-

tágétotta, emlékezetit sem terjesztette másra.

Mert ha csak egygyike a' három lelki ereje, avagy hatalma közzül másképpen mutatná magát az Istenhez, és az Istent a' meg-nevezett módon magában nem foglalná; tehát nem volna Istenes, avagy nem volna egyenlő, és egy az Istennel. Mert az Isten formája, és szépsége, fűkéssége a' lélekben úgy ki van ábrázolva, mint egy pecsét a' viazban, hogy ha úgy alkalmaztattya magát, mint a' viaz a' pecsétéhez. Valamint azért a' viazszal, úgy az Isten-is a' lélekkel minden szépségét, és tökéletességét közli: Ez pedig nem másképpen, hanem szüntelen-való Isten jelenlétének gondolatya által szokott meg-lenni. Innét vagy on, hogy midön az Isten Abrahám Patriárchát nagy

C 4

tökél-

tökélteffégre akarná vezetni, és mint egy szentségnek példáját az egész Világ eleibe tenni, és állétani, csak kétt szóval parancsolá-meg néki, mitt kelleffék cselekedni. Járj, ugy mond, Isten előtt és légy tökéletes: a' melly annyit téfzen, hogy az én jelenlétem légyen mindenkor, gondolatodban, és így el-éred a' tökélettefféget.

HARMADIK RESZE.

Mi módon kelleffék, az Istennek jelenlétit gyakorlani.

Az Isten jelenlétének gyakorlása áll a-mi értelmünknek, és akaratunknak munkálkodásában.

MInek utánna meg láttuk, melly hasznos, fő, és szent dolog

dolog légyen az Isten jelenlétének gyakorlása, semmi nem marad hátra, hanem hogy, nyilvánban kiterieszszem, mi módon kell ezt elő venni, és véle élni-s- miben állyon tulaidon-képpen az ő mi-volta?

Azt mondom azért.

HOgy az máson nem áll, hanem a mi értelmünknek, és akaratunknak cselekedetiben, munkáiában, és faratságában. Ami értelmünket illeti, a melly maga gondolatival szüntelenül az Isten körül forgolódik, és azt szeme fényén hordoszza, mert az mind maga előtt s- mind maga után, mind jóbra, s- mind balra, mind felette s- alatta, egy szóval mindenütt az ő valóságos jelenlétét láttya mind testének, s mind lelkének, minden belső részeiben. Illetvén pedig az akaratot, mivel nem elegendő az, hogy az

értelem, az szerént á mint mon-
dám ki terieszsze az Isten jelenlé-
tére magát, hanem inkább az a-
karatnakis azon kell lenni, hogy
szarnyára kellyen, és valóságos
jószágos cselekedeti által, ugy
mint az szeretetnek, hitnek, re-
ménységnek, tiszteletnek, imádás-
nak, alázatosságnak, dicséretnek,
és több efféle Istenes gyakorlási
által, az Istennel meg-eggyezzen,
és egyet értsen, mert soha két-
dólgot öszve nem foglalhat, ha
jelen nincsenek, és így egyé sem
lehetnek ha egy mástól távul jár-
nak. De hogy ebben á dologban
jól meg állapodgyunk, és hogy
ezt jobban még értsük szükse-
ges, hogy az Theologusokkal jól
meg vizsgáljuk, mi módon, s-mi
képpen legyen az Isten jelen min-
denütt.

Az

Az Isten mindenütt jelen vagon.

Elsőben-is való igazság, á
kirül az igaz hitnek ereie által
senki nem kitelkedhetik, hogy
az Isten véghetetlen, örökké
meg-maradandó lélek. A ki az
 eget, és az földet bé-tölti, ugy
hogy nem lehet olly titkos hely,
olly el-reitett szurdék, akár á ten-
gernek feneketlenségében, akár
sűrű és fetétes erdőkben, akár á
leg magassabb hegyeknek teteién,
akár vadon pusztákban, és bar-
langokban, a' hol az ő jelenvól-
ta nem vólna, valóságos, azt-
véli pedig az ember, hogy sze-
mem elől el-reitheti magát, á
mint Jeremias Próféta emléti, és
orczám elől el-búidoshatik, a'
mikor a föld alá buik, és annak
vastag fetétségében lappang, de
vallyon nem tudgyaé hogy én,
az eget, és az földet bé fogom,

C 6

és

és mindenkét által hatok, valóságos jelenlétemmel mindenütt lévén? szent Agoston Doctor ezt igen szép szókkal meg-magyarázza: En mindennémő teremtetett állatokat, à kik teremthetők, szemem eleiben terieztöttem, és azokat nagy számba ugyan, de nem véghetetlemben, mindenféle neműt, rendűt, és állapotút, fok seregekben el rendeltem, és állétottam. Téged pedig oh én Uram Istenem! elmém ereivel meg vizsgálalak, hogy te azokat azt sok számú, és mindenféle hatalmasságoddal, és mindenüttvalóságoddal mi módon fogod kernyül, és minden helyeken által hasz mindeneket nem külömben, mint ha olyan tengert látnék, à kinek se vége s-eleie, se partya, se feneké nincsen, annak közepin pedig, egy kis spongyiát úszkálni, à ki által s-meg által á-

zott

zott vízel, és megh tölt. Es illyen formán képezem én magamban, a' te számíálhatlan de nem vég-hetetlen teremtetett állatidat, az te Isteni meg-mérhetetlenlégednek mivóltában, s-mondám magamban: itt látom az én Istene-met, és mindeneket à miket teremtetett, itt gondóld-meg iól ő ember! mi módon ő mindeneket kernyül vett, és meg határozott, s-miképpen mindeneket bé-töltött, és megh elégetött. Az szent Isidorus-is hasonló képpen igen szépen szól s-azt mond-gya: hogy az Istennek vég-hetetlen vóltát jól eszünkbe vegyük, mi módon légyen mindenekben, és ne légyen bé-rekeztve, és miként lehet az, hogy mindeneken kívül vagyon, s- ne légyen ki re-keztve: ő pedig benne vagyon, hogy azokat mágok állattyában meg-tartsa, azokon kívül-is-

C 7

va-

vagyon, hogy mindeneket felséges minden hatóságával, s nagy voltával mindeneket bé-határozzon, bé-fogion, és bé-rekeszzen, és mit egy szivében foglalván őket, s-ugy hordozza. Ezt pedig, az okáért: Elsőbenis mivelhogy, az ő természetű, és mivolta meg mérhetetlen, tehát szükség-képpen elterjedés nélkül mindenütt kell őnekilenni. Másodszor mivel hogy, a teremtetett állatok, őlly természetűek, hogy azok magok állapattyokban, meg nem maradhatnak, hanem tüstén semmivé válnak, hogy ha az Isten mindenütt való jelenlétinek a munkálkodó ereie, nem volna, s azokat nem tartaná. A' ki azért annyira szükséges minden állatnak, mint a' lélek a' testnek, mert valamint hogy a' test, nem moszdúlhat, se semmi cselekedetre

detre nem fakadhat, ha a lelke nincs azon a' helyen, a hol a test, úgy a teremtetett állat-is az Isten jelenléte nélkül, csak semmi.

Amaga mivolta által.

Másik oka az, hogy az Isten mindenütt, és mindenekben vagyon, a' maga állattyából és mivoltából. Az az mind az Attya, Fiu, és szent lélek Isten-valóságosan mindenütt jelen vagyon mind természetivel, és mindenmő veghetetlen tulajdonosságával, és tökéletességével, minden szépségével, jóságával, bölcsességével, minden hatalmával, gazdagtságával, egy szóval minden Istenhez illendő ékeességgel, és tulajdonosságával. Es ezen kívül mindennemő belső munkálkodásával-is jelen vagyon, az kik operationes, *ad intra*, neveztetnek. Ugy mint az örökké-való nem-

nemzése az ö Fianak, az szent Léleknek szarmazása, és elő hozása; az szeretet, a dicféret, az öröm, és vigadás, a mellyek ezekben, a három személyekben föl találtatnak, és az kikkel egymás hoz vannak. Annak okáért a régi világi bölcsek az Istent nem másnak, hanem az egész világ lelkének nevezték, mert valamint a lélek éppen és osztatlanúl az embernek minden tagjaiban van, úgy ö-is az egész világon, és annak minden részében jelen van, valóságosan minden alatttyával.

Harmadszor az Isten jelen van mindenekben, az mindenható mindenütt jelenléte által, ez annyit tesz, mintha azt mondaná hogy ö mindenütt van, mert mindeneket lát, tud, és tehet, de nem úgy a mint egy

egy némelly alluvó, a maga ágyán fekszik, a ki maga mivóltával, testestül, lelkestül ott jelen van ugyan, de nem a' maga jelenlétével. Ezt a szót jelenléte, így értvén, hogy ö lattya-is tudja-is, meg-is érti hol vagon, és mi történik a' kamarában. Illyen értelemmel úgy mond szent Dionisius van jelen az Isten minden embernél, de viszontág nem minyáian az emberek van jelen mindenütt az Istennel, és ö benne, elválaszthatatlanúl meg-eggyezve, mert mi ugyan mivóltunkkal mindenkör véle vagyunk, és elválaszthatatlanúl, meg-vagyunk egyezve, de nem gondolatunkal együt, noha mindenkör velünk van és áthatatosan, meg marad. Illyen formán szoktuk igazán mondani valakirül, a' ki gondolattyával másutt van, és nem vigyáz

vigyáz arra, à mit mond, avagy cselekeszik, hogy nincs othon, avagy nincs jelen magánál. Ez szerént, és ez ilyen jelenlétével mindeneket lát, és hall, tud, ért mindeneket az Isten valami történik, akár melly helyen, még à leg kisebbikét-is, és à leg titkosabb reitek helyen. Az Istennek szemmei ugymond a' bölcs mindenekre vigyáznak egyaránt mind à jôra s-mind a' gonoszra. Es à szent Agoston, ha ki még ugymond lát az Isten, ha bé jûsz lát az Isten, ég à gyertya lát, az Isten el oltatott à gyertya, lát az Isten, be még à titkos serekes kamarában, meg-is lát az Isten, és nem tudom ha hová búiszs-is, ott-is lát az Isten, sôt még szivednek à mélységben rekeszkedel-is el nem kerülheted szeme fényét. Es hogy nem látna à mindeneket látó, à kit az sybillák-is igen szépen Pan

episcopusnak, avagy à mint az említett szent Agoston mindeneftül csak szemnek nevezi, mivel hogy mindeneket lát, és à mint szent Cyrillus mongya; hogy az Isten csupán csak fül, mivel mindeneket háll, csupan-való értelem, mivel hogy mindeneket, ért, és tud. Innét vagy on, hogy az Ægyptum béliek-is, à mint Clemens Alexandrinus írja, drága materiákból szemet, és fület csináltak, és úgy aldozták, és szentelték fél az Istennek, mintha ez által azt akarnák mondani; vigyáz magadra mit szólsz, mit csinálsz, mert az Isten mindeneket háll, és lát.

Igen nagy vétek, és főgyatozás ez bennünk, hogy mi azt gondoljuk, hogy az ő szemei előtt el-mehetünk, pusztákat és sötétséget keresvén, hogy el-reithessük magunkat az ő mindenütt vigyázó szeme előtt. (a) Az

Istentelen, à mint az bölcs em-
léti, hogy bátróbban vétközzék,
egy el-reített szúrdikot keres ma-
gának mondván: En az setét-
ségnek közöpen vagyok, fédél
alatt, és magányos falok között,
senki sem lát engem, s-meg nem
gondollya pedig à balgatag em-
ber, hogy az Isten szemei, az
kik fokkal világosabbak, à nap
fénynél, mindeneket, és minde-
nütt látnak, mindenekre figyel-
meznek, mindeneket fel fednek,
és az emberi szívnél à leg mélyé-
ben-is mindeneket meg vizsgál-
nak, à kiben csak leg kisebb gon-
dolat-is és indulat, el-nem reit-
heti magát, ha a' leg titkosabb
eretskében búinék-is el, hogy az
Isten szemei előtt nyilvánban
nem volna még az déli napvi-
lágnál-is. Az Cantuariusbéli
szent Thamas igen illendő dologot
beszéll, erre a' matériára nézve,
egy

egy bűnös emberről a' ki igen,
nagy, és titkos bűnben esett,
vala, s-azt szegyenletiben a'
gyontató Attya előtt el-titkolta,
mivel azért ez a' bűnös ember,
az előtt az eset előtt, igen jám-
bor, és tökéletes életet viselt,
meg száná az Isten, s-meg jele-
néknéki, egy szarándok képében
kérven ötét, hogy a' fejét meg-
mosná, hogy az alázotságnak,
és a' Izeretetnek cselekedeti által,
az el-röitött, vagy el-titkolt bű-
nének bocsánattyát el-nyerhesse,
a' kitől az ő lelki-isméreti, igen
szorongattatott vala: a' kit ő
örömeit-is fel vállalt, s- azon-
mosásban láta egy szép fenyves ele-
ven szemet a' feje teteén, a' ki-
től el-jedvén fel kiálta; Isten ö-
rizz micsoda ez! hogy lehet ez!
hogy az embernek a' feje tetein
légyen a harmadik szeme! igen-
is felele az szarándok képét-viselő,
és

és ugyan ez az szem látott meg tégedet, a' mikor titkon, a' mint jól tudod; olly nagy vétkeztél cselekedni, ez előtt a' szem előtt semmit el-nem reithetni.

A' hatalma által.

Végezetre az Isten mindenhatóságával-is, mindenütt jelen vagyon, az az nem csak mindeneket, lát, hall, s-tud mindeneket valamik akár hol történnyenek, de minden teremtőt, állatnak, az ő állattya szerent, erőtád a' cselekedetre; azon felett mindenikét segeti az ő tehetségének végbe vitelére. (a) Az Isten, a' Theologusoktól, úgy mond szent Dionisius; minden tehetségnek neveztetik, mivel ő első kezdeti mindeneknek, a' ki-ben minden erő, és hatalom legfőbb módon öröktől-fogva, fog-

(a) Cap. 8. de divinis nomi,

foglaltatik, a' kivel minden teremtet állat fel ékesítettet, és részesülött, és hogy mind ezek felett, minden ő töle származik: (a) mért ő általa, és ő benne élünk, s-vagyunk. (b) Es a' mint az Aquinásbeli szent Thamas magyarázza, ő benne vagyunk, és élünk, mivel hogy ő töle veszfziük életünkét, s-mi-voltunkat, és minden cseleketünket, (c) és tehetségünket. (d) Ugyan ezzel az ertelemmel sok helyett szól az szent irás, (e) hogy az Isten mindeneket munkalkodik mi bennünk, és hogy nálánkül semmit semmit sem tehetünk. (f) Hasonló képpen, szent Agoston-is minek utánna egész szemnek nevezte, azt mongyavala, hogy éppen egy kéz volna, a' ki mindeneket cselekeztik, és a' ki

(a) Act. 17. 18. (b) Cap. p. q. 18. ar. 4. art. 1. (c) Isaia 26. 12. (d) Acto. 17. 18. (e) 1. Cor. 12, 6. (f) Episto. III.

ki által minden munka, és tehet-
ségég végbe vitetik.

NEGVEDIK RESZE.

Három féle mód, mellyel az
Isten jelenlétit gyakorolhat-
tyuk.

I.

*Elmélkedgyünk hogy a Christus
jelen vagyon.*

AZ első az, hogy tettető-kép-
pen gondollyuk azt hogy a
mi édes üdvezető Christusunk je-
len vagyon, és előttünk áll, és
minden cselekedetünkre vigyáz,
olyan formában, állapotban,
és környékkezésben, a mint a hit
hozza magával, és annak titkos
ertelmi, vagy a' mint az Annya-
szent egyház bizonyos üdöben-
szokta illeni és előnkben adni,
avagy

avagy pedig amint kinek kinek, az
ö áhíthatossága hozza, vagy adgya
magával; avagy hogy az szükség,
és a' dolog a' miben ki fárad meg
kívánnya: úgy mint, néha a' mint
a' jászolba alázátossan, és sze-
genységben feküdt, most, a' mint
a' körül metelkedésben üd-
vesegünknek szolgálát kezdette le-
tenni, szent vérét kiöntvén: né-
ha a' mint a' templomban a' men-
nyei Attyának bé-mútattott,
vagy a' mint Ægyptumba szala-
dott, Herodes király kegyetlen-
sége elől, és a' mint ottan az bál-
ványozó emberek között sok il-
letlenséget, és alkalmatlanfágot,
izetlenséget szenvedett, mi mó-
don ült a' Törv ny tudok között
az templomban, és azokat Iste-
ni bölcsességnek fenyeffégével mi-
képpen meg világosította mi
képpen harmincz esztendeig Na-
zaretben alacson állapotban, az

D

szent

szent Josephnek , és szent Annyának , mint egy isméretlenül engedelmeffen , és alázatosan szavát fogatta , az Ats munkában foglalatoskodott , és az Sz: Josephnek oktatását , és tanítását fogatta , avagy miként ment az pusztában , és ottan mi keppen vontá-el magát , minden embertől , és társolkodástól , böitőlessel , és imádsággal negyven egész napot töltvén , de leg főképpen az ő szenvedésinek kinai között , arczúl csapdostatási , és pökdöstetési között , és a mikor csúfolták , kegyetlenül veszfözték , tövissel koronázták , kereszterheltek , lábokkal tiporták , haját , szakállát tépték ocsmányúl rút törhakkal angyali orcsáit töltötték , f-gyalázták , mert ez illyen elmélkedések , és gondolatok a' leg nagyobb bűnöknek el-tavoztatására és minden

den jóknak el-követésére igen hasznosnak , mivel hogy maga üdvözötök illyen formán szokott meg-jelenni azoknak , az kiket a' bűnnek rúttságától el-akaria idegeníteni , és a' jofzágos erkölcsre hozni , a' mint Genuabéli szent Catalinnal , hogy a' többiről ne szóllyak cselekedet , midön a' keresztet hátán hordozván jelenék meg-néki , a' teste pedig mindazon vérben úsz vala. Ez azért az első módgya az Isten jelenlétének , a' kiben ha valaki gyakorollya magát nem kicsiny hasznát fogia érzeni. Mindazon által , è még nem a leg főbb módgya , mint hogy ez nem való képpen hanem csak csupán gondolatban vagyon , és minden fundamentoma ennek az elmélkedés , mert hiszem hogy a' Christus valósgos-képpen , és-teste szerént nem áll előttünk ; annak felette sok

ördögi csalardságnak-is oka lehet, és sokszor a' feiének-is megárthat; az ilyen képzés azért jól kell réa vigyázni a' ki ezzel a' móddal akar élni, hanem ha igen kegyessen, és igen könnyen esik valakinek, és kívánt hasznát látja.

II.

Hogy az Isten valóságának jelenlétét el-méjében forgassa.

A második modgya fokkal főbb ennél, melly a' nevezetes jószágos erkülsön fundáltatik, hogy az Isten mivoltát jelen gondollya lenni, a' mint az egész Világot betölti, és mindenütt jelen vagyon, nem különben a' mint tudgyuk, hogy mindenütt levegő ég vagyon a' ki mindenüvé el-teried, noha szemünkel azt nem láttyuk, se valami látható formában elménkel meg nem foghat-

hattyuk. Minek utánna így az el-me, az Isten jelenlétét meg. tapasz-
tallya, és erős gondolattal meg fogia, tehát eleven hittel hitesse el magával ilyen; vagy hasonló szokkal: En édes teremtm, Uram, Istenem, erős hittel hiszem hogy itt jelen vagy, engem latz és hallasz; avagy pedig ilyen kérdésekre veheted: Edes lelkem hiszedé te-is, ezt az Isteni igazságot? igen-is hiszem, mert ez az Isten mondása, a' kiért kész vagyok kint s- halált szenvedni, és vérem kiontáffával bépecsételni. Vagy pedig ilyen módon; nem hiszed, mert ha vallóságosan hinnéd, és az el-médben ezt, jól meg tartanád, hogy az félséges Isteni méltóság, a' kinek fenyeffégétül, és világos uraságátul az Angyalok csak nem megvakúlnak, és az nagy imádó becsölletnek, és tiszteletnek miat-

ta, éppen földig, és annak feneketleniségébe haiolnak, az kik elötte állanak, tegedet szemlélnek, és réad szorgalmatoosan fegyelmeznek, tehát soha olly orczátlanúl, szemtelenül vakmerőül s olly bolondúl nem mérésztetted volna magadat, azokra a' fertelmességékre, az kikkel ötet meg bántottad.

Ez illyen gondolatokra zabolátlanúl kell hadni az akaratunkat, hogy szabadon gyakorolja magát belső indulatokban, most ezekben, most másokban, a' mint a' szent Lélek sugallásitúl indittatik, a' vagy hogy a' mint az dolog, és az környül valóági kívánni fogiák: néha az tiszteletnek, és becsületnek formáiban öltözvén minden külső, és belső érzékenységünket, és indulatinkat tisztes rendbe állítván, néha mint egy jól fél nevelt

úd-

údvári személy, a' kihez a' király véletlenül talál bé menni az ő fölséges méltóságát szívében imádgyia, és le haitott fővel tiszrelendő képpen ötet meg böcsüllné, néha a' mint az idő, és a' környülvalóság megengedi rövid fohaszkodó imadsággal elmenket fel emellyük, és segítségül hívjuk, az ellenkedő dolgokban hozzáia folyamodgyunk, hogy elménket meg világosítsa, el-lankatt akaratunkat fel gyulafszza, gyarlóságunkat erőfletse, és gyámolítsa, és más kívül belölvaló álkalmatlanfágokon vezessen, és által vigyen; mert ő mindenkor jelen vagyon, vagyon-is hatalma réa; néha nagy félelemmel, és rettegéssel kerülven némelly vétket, a' kiért mingyárt pokolra vethetne. De leg-főképpen a' nagy szeretetnek lángiával kellének fellob-bannunk,

D 4

meg

meg gondolván azt , hogy az
 vagyon előttünk , a' ki véghetet-
 len szeretetre méltó, ilyen, avagy
 más képpen szólván hozzáia:
 Oh édes Istenem, való dologé
 az, hogy te engem szemeddel
 mindenkoron latz ? és azokat,
 soha rólam el-nem fordítod ! Oh!
 mikor leszen az, hogy én-is tége-
 det, szemtül szembe lathassalak!
 valamint én tetüled láttatom,
 mert ugyan-is leg-közelebb vagy
 hozzám, sőt én bennem lakozol.
 De vallyon ha leszen az, a' mikor
 én is így leszek veled és te ben-
 ned ! Oh melly gyakran vagyok
 én te kívülled, és csak nem min-
 denkor magamban, tüled pedig
 távul ! Oh ! szépség ! à kin csú-
 dálkoznak az Angyalok, és nagy
 buzgóan szeretnek, mikor lesz
 az, à mikor én-is, tellyes szivem-
 bül, à te véghetetlen szépsége-
 dért minden elmémbül, és lel-
 kem-

kemnek tehetésegbül szeretni
 foglak. Es több ezekhez hason-
 ló szokkal, és elmélkedésekkel,
 f-óhaitásokkal gyakorolhattuk
 az Istennek jelenlétét. Mivel hogy
 az Istennek mivólta minden hel-
 lyen jelen vagyon. Szükségés,
 hogy mi-is mindennémő szép
 ahítatos gondolatokban, és sziv-
 béli indulatokban gyakoroljuk
 magunkat, és mint egy Istenes-
 szokásúl vegyük, minden jóra-
 serkengetvén elménket, és tehet-
 ségünket, hogy à mennyei vi-
 gasztaló jókkal meg legyünk tel-
 ve. Valamint à szent Agoston-
 spongyiáia, avagy inkább az ele-
 ven halacska, à ki à mély ten-
 gerben úszik. Ottan veszi az ő
 eledelét, és kedve szerént vigan
 mulatozik, így kell minéünk-is
 Istenben élnünk, és mulatoz-
 nunk, és mindenkor abban meg-
 maradnunk.

III.

*Az Isten a' teremtőt allatokban
nézni, és mint egyelő kösölöni.*

HArmadik módgya az hogy
ötét minden teremtettt álla-
tokban nézzük, és segetségül hi-
juk. Ennek meg-magyarázására
el-söben-is tudnunk kell; mint
hogy az Isten minden teremtettt
allatokban valóságossan jelen
vagyon, tehát meg láthattjuk
és megtalálhattjuk ötét valósá-
gossan azokban: a' melly így le-
het-meg; minek utánna a' mi el-
ménknek szemei meg- világossít-
tattak, a' kinek világosságával,
azokkal minékünk be kell nagy
mélyen tekéntenünk, és be lat-
nunk a' teremtettt allatoknak mi-
voltában, mint s- hogy légyen
az Isteni fölség és méltóság be nek
helyheztetve, azokkal közöl-
vén mivoltát, és mindenét, a'
kitül

kitül valóságokat, s- egész, és
épp voltokat vették, s- nem-is
másnak, hanem nékie tulajdo-
nyéthattják, nem különben
láttjuk mi azokban az Istennek
jelen létét, mint az óltari szent-
ségben; a' kinek nem az külső
szinét nézzük, hanem az belső
mivoltát, úgy mint a' meg-teste-
sült ígét, Istennek emberi létét,
lelki szemeinkel tapasztalljuk, a'
ki az alatt fekszik, s- aztat mint
jelenvaló Istenünket imádgjuk
tisztellyük, és böcsüllyük. Má-
sodszor arra vigyázzunk, hogy
noha az Isten minden teremtettt
allatokban eggyarant jelen va-
gyon, mind az általvannak bi-
zonyos okai mért hogy, ő ben-
nek vagyon és azokban nem eg-
gyarant munkalkodik, valamint
az ember lelke, noha az egész
testben minden állattya szerént
s- eggyarant jelen vagyon; mind

azon által a' mi az ő munkálkodását illeti a' fejében, szemében, kezében, és lábában-is, a' többiről-is így szólván, sokkal különböz, mert az a' fejében okoskodik, és elmelkedik, a' szemével lát, a' kezével tapasztal, és tapogat, a' lábával jár, és így a' többiről-is. Így van az Isten-is, a' földön hordoz, a' vízben mosogat, a' levegő égben vidámit, az tűzben melegít, a' napban világosít, az eledelében táplál, az ruházatban beföd, az prädikállásban tanít, és oktat, az előttünk járókban igazgat, és így a' több teremtett dolgokról, természetekről, tulajdonoságiról, és cselekedetiről, mindenekről hasonló képpen szólván.

Valamikor azért valamit, olyant látunk, a' mi nagy erősséggel meg-áldatott, mingyárt arra

arra kölvetnünk gondolatunkat, hogy ez az erő Istentől vagy on, és annak jelenletétől tartatik meg, valamint hogy annak hatalmából származott. Ha valami szépség vetődik szemük eleiben, leg-ottan szemünket az Isten végheterlen szépségére vessük, kinek jelenletétől, ez a teremtetett állat ingyen-való gratiából vette. Ha valami tökéletes Jámor szent életű emberrel tarsolkodunk, tehát, mingyárt tovább kell néznünk, és bellyebtékéntenünk, tudniillik mi módon lakozik az Isten, ez ilyen emberben jelenlévő szentiségével, a' kivel meg szenteltetett. Ha valami szép könyv jő az kezünkhöz, vagy hogy valami derék embert hallunk a' dologról bölcsen szollani, mingyárt fordítsuk gondolatunkat az Istenre, a' ki minden bölcsességnek kút,

feje, sött maga a bölcsesség, és tudomány a ki ő általa, és ő benne szöll, és bölcsesfégenek mint egy lúgarit terieszti másokra. Egy szóval valami vigasztalásunk, segítségünk, örömünk, és gyönyörűségünk lehet, a teremtetett állatokból, úgy mint az iz, az étekben, az szén a festékben, a hallás a muzikában, a szag a drága festékben, és jó illatú izekben, azt az egész testünknek tagjaival közli, hogy hasznunkra, és böcsületünkre és illendő gyönyörűségünkre jutalmasok legyenek; Azon kívül a lélek az titkos és elrejtett dolgoknak tudományát, igaz szerettetből származott nyáiosságban, jó barátival, és a több hozzá-illendő, és tulaidon gyönyörűségben való mulatozásában, mindezekben mondom, minden gondolatinkat egyenes úton csak az Istenre

Istenre kell fordítanunk, és arról gondolkodnunk, hogy mind ezekben az gyönyörköttető teremtetett állatokban jelen vagyon, és ez minden gyönyörűségnek kút feje, és eredeti, mert egyedül csak ő a mi vigasságunk, és üdvességünk, a' ki mindezeket, mint egy clatornákon réánk folyattya, hogy ezek által a maga szeretetire kívánságunkat felgyullaszsa, a ki minden jónak, széplégnek, és györűségnek gyökere, és eredeti.

Csak hogy ebben a gyakorlásban bizonyos módot kell tartani, úgy a mint következik. Előben minden teremtetett állatban az Isten jelenlétit meg kell gondolnunk mi módon, miért, és mi végre teremtetette azokat. Mászodszor ugyan eztet elevenhittel kell hinnünk, és erősen tartanunk, hogy ő az, a kitől ez, avagy

avagy más jószág szépség, bölcsesség, erősség, és tökéletesség, mint az Isten szépségétül, jószágátül, ereitül, és tökéletességetül származott, à teremtetett állatokra. Harmadszor à teremtetett állatokban ötet kell megbecsülnünk, úgy mint à kit az állatokban kösfolunk, és veszünk, és à ki minden jószágos cselekedeteket mi velünk munkálkodik és azokra serkenget, úgy mint az csúdalkozásnak, és dicshiretnek, à véghetetlen tökélyetességnek okaért, à kivel ő bővelkedik, és bir, mind örökkè, és à kihez-képest à teremtetett állatok, csak fűsti, és arnyèka az szeretetnek, s- háládó dicshiretnek, hogy annyi számtalan jókat tett velünk, à teremtőt állatok által. Ez leg jobb modgya, és leg hasznossab gyakorlása az Isten jelenlétének; mert az által történik, hogy à terem-

teremtett állatoknak szépsége, gazdagfága, és szereteti, nem csak nem ártalmas, à mint sokszor meg-történik, hogy az embereknek nagyobb része igen ártalmas alkalmatosságot vett az Istennek meg bántására, és mint egy tört cfinált magának à kiben meg akadván az utolsó veszedelemre tartatik, sőt inkább üdvösségünkre esnék, nagy csudalatos képpen, és mint egy Jácob Patriarcha láitoriaivá válnak, à kin mi Angyali ártatlanfággal, az égben megyünk. Illyen formán, és módon élünk à teremtetett állatokkal, mivel erre a' végre teremtettek Istentül, hogy azokkal üdvösségünkre, és Isten dicshiretire éllyünk. Tanuld-meg úgy mond szent Agoston mi módon kell (a) à teremtetett állattyában, és az Mestert a' maga mester légében szeretni,

(a) In Psal. 39.

retni ne tartóztasd-meg magadat azokban, à mikit ő alkotott, hanem egyenesen siess az alkotóhoz, hogy ne talántán azt el- ne veszessed, akitől te-is alkottattál. Illyen szemmel nézik az szentek, és az Istentelen emberek à teremtettt állatokat, illyen kézzel nyúlnak hozzáik, illyen igyekezetel, és indulattal élnek vélek. Azt írja szent Bonaventura Seraphicus szent Ferencz felül, hogy ő elmélkedvén az Isten tetemtett állatirúl, és minden alkotmányirúl nagy örömében fel ugrot à belső vigasztalásnak miatta, az kiket ő mint egy pallèrozott tiszta szép tükörben elmélkedèsével illyen módon szokta visgálni. Az èkes, és szép dolgokban, nezte ő à leg-felsègesbet, fàradva keresvén az ő kedvesfèt, még à nyomdokában, és à mellyet, által menvén minden teremtettt állatokon

atokon azokban tálatla benyomva, és mindenebül laitoriat, csinála magának, hogy azoknak ismeretsègében, és szeretetiben arra meheffen fel à mellyet mindenek felett szükfègeskèvannunk. Senki azt le-nem írhattya, minèmő erzènkfèggel áitatosfágának ő minden teremtettt állatban, mint egy summás könyvetskèben, à mindenek felet-való jót, mint egy kút feièt, minden egyèb jóknak elöb kòstolta; A kirallyi Propheta ugyan ezen fènnyel meg-világosittatván, azt mongya magárúl, Uram az te állatidban gyönyörkøttetèl engem, à melly szokrúl Hugo Cardinalis: nem azt mongya vala David, hógý øtett à termtett állatok gyönyörkøttetik, hanem hógý, az Isten örømet, vigasztalást, és gyönyörøfèget csinált nèkie.

ÖTÖDIK RESZE.

Még más módgya az Isten jelenléte gyakorlásának.

Az Istent magunkban szemlélni és meg kösfolni.

A leg föbb, és leg fellyeb-való módgya, az Isten jelenléte gyakorlásának az, (a) hogy az Istent magunkban meg ismerjük lelki szemünkkel úgy mint gondolatunkal szemlélljük, és jelenlétét meg kösfollyuk, *quam suavis est Dominus* melly igen jó, édes, és kegyes az Isten jelenléte. Ezt a' módot adgya előnkbe szent Therèfia, à maga írásban, fő képpen à midön azokat az szókat; *Mi Attyánk ki vagy mennyekben*, magyarázza, à hol a' többi közzött azt mongya, ne gondollyad azt, hogy kevés al-
lyon

(2) In via perfect. cap. 28. & 29.

lyon azon, hogy tudgyúk az szent mi Attyánkban, mit tegyen az a' szó, mennyekben à kikben az Istent kell keresnünk, mert igen sokat foglal ez magában, hogy tudgyuk valófogossan, és igazán, úgy mint olyan dólgot, à melly által à lélek elmének csavargásitúl meg tartóztatik, és magában, csupán csak magánossan meg-nyugszik. Szent Agofton Doctor azt mondgya, hogy az Istent sók-féle helyekben haszontalanúl kereste, végtére magában szállott, és ott találta meg ötet. Némelly lélek olyan, hogy soha nemlehet elme csavargás nélkül, hanem mindenkor másutt vagyon; gondolattal, és igen kívanná ezt az igasságnak csikellyét jól meg-tanulni, hogy tudnyillik, à midön a' mennyei Attyával kívánczik szolni, es ő benne gyönyörködni, ne legyen szükfleges nèkiè hogy szárnyat keresfen magának, mellyel az ég felé

felé emelkedgyék, avagy más-
 vá indullyon, hanem csak azt
 cselekedgye, hogy belső indula-
 tit öszvefedgye, és szívében szál-
 lyon, ottan minden bizonynal
 elő találja ötét, mert ott vagyon,
 az ő menyországa és lakó helye.
 Azok az kik ebben a kis menny-
 ben be tudgyák magokat re-
 keszteni, és fogva tartani, és a
 külső dolgokra való csavargástól
 elmeieket meg fogni, és érzen-
 ségeket megzabolázni, bizonyo-
 sak legyenek benne, hogy az i-
 gaz úton járnak, és hogy azok-
 nak, meg vagyon engedve, hogy
 az eleven vizet, az életnek kút-
 tyából ihassák a mellyen az szent
 szűz a' *contemplatior*, avagy az mélyly
 elmélkódest érté. Mert az olyan
 lélek ilyen képpen, kevés idő a-
 latt, igen meszse ér, nem küllöm-
 ben mint a' haión; minden fárát-
 ság, és rázás nélkül igen csendesén
 rövid

rövid nap alatt oda ér, a' hová
 igyekezik, holott pedig ha sze-
 kéren menne, sok hetet kellenék
 tölteni az úton. Hogy a' mi imad-
 ságunk olly fáradságos, és hogy
 elménket sok ezer gondolatok el-
 csabéttyák másfelé, és nyúgha-
 tatlanéttyák, oka nem egyéb,
 hanem hogy az Istennel ugy bá-
 nunk, mint ha egynéhan ezer
 mélföldnyire volna tőlünk, és
 nem hiszszük vagy nem indet-
 tyuk fél magunkban az hitnek
 igazságát, hogy ő minden bizon-
 nyal jelen vagyon, mi közöttünk.
 A mi engem illet, meg-kell val-
 lanom, hogy mind addig nem
 tuttam mi legyen, jól imadkosz-
 ni, valamég a' mi édes Urunk I-
 stenünk, réa nem tanított, hogy
 ilyen módon imátkozzam, a'
 mellyben sok lelki vigasztalást, és
 szép fortellyokat tapasztaltam,
 hogy az elmém szüntelenül öszve-
 legye.

legyen gyűtve, s- ne ofzollyék,
ide, s- tova: annak okáért ezt,
az szép találmányt több szóval
akartam másokkal-is közlőlni.
Eddig az szent Theresia.

Most lépiünk az cselekedet-
nek gyakorlására. Tudni kell azt
minyajunknak, hogy valamint
à több állatokban, ugy mi ben-
nünk-is az Isten vallóságassan
jelen vagyon, minden-hatalmá-
val, és Istenlégivel, minden töké-
leteffégével, minden valóságos-
külső belső szükfeges, és szabad
cselekedetivel, sőt még ezek fe-
lett sokkal föbb módon vagyon
mi bennünk, ugy mint à maga
hasonlo képében, mesteri mun-
kájában, templomában, a' ki-
ben meg-is mértetik, és meg la-
togattattik, immádtattik, és sze-
rettetek: Eö mi bennünk jelen
vagyon mert ö tart-meg valósá-
gunkban, à kivel minket meg
ál-

áldott; ö órizz meg, ö vigasztal,
büntet, és bününkbul tisztogat,
jóra serkenget, à gonosztúl ret-
tent, és erőt ad, az üdvösegnak
el-nyeressere, és több hasonló
aiándékokkal gazdagèt böufé-
gessen. Annak utána rekeszszük-
bé magunkal à mi szivunk kama-
ráiba, és-ottan erős, alhatatos
el-fordulhatatlan szemmel néz-
zük, és élmélkedgyünk felöle,
mint s-hogy legyen jelen az Isten-
nek valósága testünknek minden
reszeiben, és lelkünkben à kivel
tellyesek vagyunk: mi módon
ott à mennyei Attya szemléli ma-
gát, és az olyan szüntelen-való
maga szemlelésével nemzi à Fiu
Istent szüntelenül, és ugy az At-
tya és Fiu Isten együtt az egy-
máshoz való hatalmas szeretet-
bul az szent lelket szarmaztat-
tyák avagy azt az valóságos sze-
méllyek szerént való szeretetnek

kötelét, à ki öket mind à kettőt meg-eggyezve véghetetlenül tartja: és mi módon az Isten à maga szépségében gyönyörködik, melly nagyra becsüllí magát; dicsíri s-álgya és véghetetlen becsüllettel tiszteli. Az után ezeknek erejéből à valóságos igasságnak elmelkedéséből, erős hitnek cselekedetire, és fő nemes tökéletességére fakadgyunk, az Isten szeme láttára, és jelen létére, à mellyet mi bennünk gondolatunkal, és hitnek szemeivel nyilván tapasztallyuk, tudni-illik nagy respectussal, és nagyra böczüllő tisztelettel, melly alazatossággal mind külső, s- mind belső képpen, magunk meg-vetésével semmissé tetélőnkkel álmélkodó csudálkozással imádással, és dicserettel, dicsőféggel szívének örömével, s- vigasztalásával, azért, hogy mi bennünk lakozik az Isten,

Isten, és azt senki sem vetheti el-tölünk. Mert hogy az igazat meg-vallyam, mit kereshetünk mi mást magunk kívül, mit kívánhatunk többet, mit óhaithatunk, mit böcsüllhetünk nagyobbra, mit szerethetünk inkább, mint az Istent? à ki szintén a' közepünkben valóságosan jelen vagyon, és à kit tulajdon magunkévá tartunk.

Másodszor, továbbis jól meg-kell gondolnunk, mi módon az Isten vallóságával, és à mellett, minden tökéletességgel együtt minden dicsőségével leg belsőben jelen vagyon mi bennünk, ugymint à Felség, majestás, jószág, szépség, bölcsesség mindenhatóság, minden hatalom, gazdagfág, irgalmasság, igasság, üdvesség, és több ilyen véghetetlen tulajdonságokkal; az kit méltán kell imádnunk, böcsülnünk és tisztel-

tisztelnünk, à mellyet igen rendessen végbe viszszünk, à midön eleven hitnek cselekedetivel jóknak, és főknek mongyuk lenni, mind ezeket az tökéletességeket, és fő tulajdonágokat erőssen hívén, hogy ezek ő benne vannak, és több ilyen véghetetlen jószágokkal vég nélkül bővelkedik; és hogy igazán, s-valóságossan ennyi fok szépséggel szivünkben s-lelkünkben, testünkben jelen vagyon, és azért mindeniket ezek közzül nagyra böczüllyük, és tartjuk, és azt mint egy tárgyúl fel tegyük, à hova, minden szeretetünket, kötelefféggünket farratságunkat, igyekezetünket, kell rendelnünk, és az után az ő véghetetlen dicseretire ki áradgyunk, nagy búzgósággal kérven az Istent, hogy minékünk mindenekbül annyi részt méltostassék engedni, à menyire alkal-

ma-

matosfak vagyunk, és hogy minden tehetségünkkel azon erőlködhetsünk, hogy mentül hamarább azokat el vehessük, azokban részesülhessünk, és azokat tulajdonénkà tehetség, s- cselekedetünkkel-is meg mutathassuk, mert mentül inkább à tökéletességekben követni fogjuk az Istent, annál inkább nyilvánban meg mutatjuk, és bizonyítottuk hogy ötet nagyra becsüllyük, és mindenek felet, nagyra tartjuk, tiszteljük, és dicsöittyük. De leg fő képpen arra kell vigyáznunk, valamint hogy az Isteni tökéletességek egy más között különböznek, és fok félék, nem magokban ugyan (mert ők magokban csupán csak egyenlő állátuk el-valhátlanul, s-külömbözhetetlenül) hanem csak az ő különbözö cselekedetekkel különböznek, és à mint, à mi fog-

E 3

gyat-

gyatkozó elménk meg határozott ereivel sok féle képpen foghattya meg azokat, és csak ebben láttatunk különbözni egy más között. Hasonló módon találtnak külömféle jószágos cselekedetek-is, à mellyek hasonlóak az Istennek némelly tökéletes cselekedetihez, à melly meg határozott tökéletes cselekedet, ezt avagy ama tökéletességet töltünk meg kivannya, akinek engedni tartozunk.

A midőn a' felsőleges Isten jelenlétéül gondolkodunk, szükséges, hogy előbb erős hittel megfógiuk azt (à mint mindenkor, ez aránt ettől-is kell kezdenünk) és így à felsőleges Istennek hódolunk, nagy respectussal böcsüllő tisztelettel, nagy alazatozággal előtte le-borúlván, és az olly nagy és veghetetlen félség előtt, à feneketlen semmi-voltunkban

el-

el-merülnünk, à ki előtt à legfőbb, és leg hatalmaffabb teremtetett állatok, és az leg nagyobb világ birái, és monarchái igen kicsinyek, sőt semmiek, vagy csak olyanok mint egy kis porcska, à melly à nap fényében látzik. Isten oltalmaz! à midőn a' fölsőleges mennyei fejedelmek, Cherubinok, és Seraphinok ennek méltósága előtt rettegnek, mit kell hát az embernek, a' ki csak por, és hamu cselekedni? hogy ha à Fejedelmek à királyok előtt serénkednek, hogy tisztesen, és böcsülletessen, rendes magok viselésével, és nagy respectussal, s-tekéntettel üdvárollyanak, tehát micfoda állapotban, és mi formán mérelőtte állani az szegény együgyű paraszt ember? Annak utanna az álmélkodással, nagyra-való becsülőrtel, imádással, dicfirttel indi-

E 4

csák-

csák-fel szívünket, nagy áhítatos fohaszkodó lelkünk ereivel. A midőn mi eleven és erős hittel így szemléllyük az Istent, az ő jóágát, és szépségét mi bennünk valóságosan látjuk, tehát ehez a két tökéletességéhez igaz szeretettünknek szabad útát kell hadnunk, hogy szüntelenül mindennémű óhaitásával, és szivejárásával hozzá járúlhaasson, és a fel gyúlt nyilait egyenesen becsáthassa, úgy hogy ő benne gyönyörködgyék, ő benne örvendezzen, ő néki minden jótkivánnyon, ötet nagyobbra becsüllye, minden teremtettt állatok felet ötet válaszfza, az egész állatok közzül, ötet kivánnyafohaitsa, ötet dicserie f-magasztallya, az ő szépségéhez és jóságához képest, a többit csak seminek tartsa, meg-vesse, és megutállja. Bizonyára az igaz szeretők-

retőknek szive, ettől az szépségtől felettébb igen meg-sebesítettik, és lebes lövésével éppen örök hodulásra haitatik, úgy annyra, hogy az a seb mindenkor nyitva, és frissen marad, mert ez ilyen szív, mindenkoron ő véle meg eggyezve marad. De micfoda ki-mondhatatlan erő fog ebből származni csak azok tudgyák és érzik, az kik ő véle járnak, véle nyájoskodnak, f- kedvessen mulatnak, és ő véle mindenkor vannak. Ha pedig az ő véghetetlen bölcseségét, és igazságot elménken forgattyuk tehát nagy, és fő nemesi cselekedeteket kell magunkban fel indétanunk, minden titkairul, és hittünk ágazatirul, a mellyek által, ezen Isteni Igasságát ki-nyilatkoztatta, de leg-főképpen azokrul való hittünk ágazatit szükseges elő vennünk, az mellyek leg-nehezebbek,

bek, a hitelre, és a mellyek a mi elménket, és érzékenységünket, fellyül halladdyák: s-è mellet az igazságot, jól eszünkbe vennünk, mellyet minden kétséges dologban kell keresnünk, és az ő oktatásátul, s-tanításátul alazatos engedelemsséggel függennünk. Ha pedig az ő hatalmáságát előnkbe veszfzük, tehát minden remenségünk ő benne helyheztesük nagy batorságosan minden félelem, és retteget nélkül, szemeinket, az ő véghetetlen kincfére, gazdagságára vetvén, azokból szükségünk-revalót kérvén, visontag pedig minden hatalmás erejét, kéncsét, s-gazdagságát ez világnak, mint a' semmit meg-vesfük, és minden azokhoz - való kívánságúnknak örökké ellene mongyunk. Az ő igazsága eleibe minden testi s-lelki nyomorúságunkban és igazságtat-

ságtalanfágunkban ő hozzáiafiui szível, és bizodalommal folyamodgyunk, azomban ugy vigyazzunk, és el-mélkedgyünk az igazságról, hogy ötet valamiben meg ne sértsük, nagy félelemmel, rettegettel el-kerüllyünk minden ellene-való dógokat. A mennyei fidvösséget ugy nézzük, s-arról ugy gondolkodgyunk, nagy remenségben lévén felüle è földön, abban lelki csendességünket keresvén, valamég ahoz valóságosan nem jutunk. Es így az Istennek több tulajdonfágirul-is szolván elmélkedgyünk, mindenikről méltó becsülettel, és tisztelettel ohaitván azoknak gyimölcset, erzeni magunkban.

Harmadszor, még más fő nemes módon álléhattyuk az Istennek jelenlétét mi bennünk. Enek nagyobb értelmére, eszünkbe kell vennünk, hogy az ember-

ben, mind természet szerént s mind természet felett, úgy mint a kegyelemnek állapotjában ellenkedő dolgok talaltatnak, úgy mint valóság és semmifég, tudomány és tudatlanság, erő és erőtlenség, jószág és gonoszság mindenütt együt járnak s talaltatnak. Mert noha valamik vagyunk ugyan, és kinek kinek az ő valósága megvagyon, mind azonáltal sok szantalan több jóktól megvagyunk fosztva, mert noha tudunk valamit ugyan, de sokkal több van még hátra, a' mit nem tudunk, bírunk ugyan valamivel, de sok ezerszer való erzer van még másoknál a' mivel mi nem bírunk, és a' mi hatalmunkban nincsen; nincs-is ugyan olyan ember a' világon, a' kiben nem talaltatnék valami garadicsa a' jó erkölcsnek, de viszontag olyan sincs, a' kibe nem volna az valami

mi vétekekkel egyelétve. Mi szintén olyanok vagyunk ezen a földön, mint a' kép-iras valami táblán, két ábrázatot állítván előnkben, a' kit ha egy felül nézzünk, igen szép és gyönyörű képet mutat, ha pedig más oldalról nézzük, rút utálatos képtünik szemünk eleiben. Hogy ha az embert úgy akariuk látni, mint a' két féle orczát mutató táblát, az Istennek jelenlétét kell ő benne elsőben-is gondolnunk, és úgy kell mint egy kút fejezül minden valóságnak, tudománynak, bölcsességnek, birodalomnak és jóságnak, a' ki mi bennünk talál-tatik, erőhitünk vallását fel indétanunk magunkban, mindenbizonnyal elhítetvén azt, magunkal, hogy minden, a' mi jó vagyunk mi bennünk ő töle származik: és azért nagy alázatossággal nekie hódolni, szívéssen

megköszönni, és buzgóan ötet Szeretni, ö néki mint kút főnek à kiből szarmazik mind becsület tisztesség, és dicsőség, semmit abban el-nem csépien hanem tisztán s-igazán éppen tulaidonétani, a' mellet erőssen fel fogadván hogy ö néki örökké-való szolgái leszünk. Másodszor jól meg vizsgáljuk elménkkel, mi módon, és menyire teriedki az ő hatalma, és bölcsesége, hogy ő mi bennünk, à heáavalósfágot, türelességet, és semmi-voltot, sok ui valóságokkal meg-töltse, érzékenységünket meg-zabolázza, gyarlóságunkat erősítse, az büntül meg szenteltyen, és minden-némő fogyatkozásinknak s-igye-fogyott állapotunknak üdvességes, és hasznos módot szerezzen; à mellyet ő töle bizvást kérhetünk, és az ő veghetetlen Isteni jószágától remélhetünk.

Ne-

Negyedszer és à mi kíválképpen-való, melly az édes Jésus Christusunk személljét illeti, ugy elmélkedhetünk felöle, mi módon legyen jelen mi velünk, és mi bennünk, tudni illik Istenége szerent mindenkor, de teste és embersege szerent akkor, à midőn az szent óltári szentségben hozánk veszfűt; noha az áldozat utánis velünk meg-marad, még más csudálatos képpen, à mint maga meg-bizonyította az szent Evangelistánál, (a) à midőn azt mongya, à ki az én testemet észí, és az én véremet iszsa, ő én bennem vagyon, és én ő benne. Az melly szókról szólván az szent irás magyarázó doctorok azt tartják, hogy à mi üdvözítőnk ebben à részben, à kiből erről az szent Sacramentomról és szent titokról bővebben szóllott, mindenkor csak ezzel az szóval él;

ma-

(a) Joan. 6. 56.

maneo maradok, à mi nem csak által menő képpen, és rövid üdöt jelent, hanem inkább hofszút, és tovább-való megmaradást érthettyük raita: azzal meg mutatván, hogy noha csak addig marad velünk emberfégszerént à meg az szent Sacramentomnak à külső színe meg marad, mindazonáltal még más csudalatos és főbb módon marad-meg mi bennünk, mint választott háilékában, s-templomában, közönséges szokásán kívül, úgy mint nagyobb szeretettel, s-hozzávaló indulatokkal, és bővebb kegyelmével s-mennyei látogatásokkal. Mind ezek felett úgy-is velünk vagyon mint feiünk à testével, és tagjaival, à kinek életét ad, eleveníti, azt mozditya, mindenekben igazgattya, és oltalmazza.

Ennek utánna szükséges,
hogy,

hogy, mi, Christus urunkrúl úgy gondolkogyunk, és elmélkedgyünk, hogy ő mi bennünk mindeneket cselekeszik, az egy bünt kivén, tudni illik ő az, à ki értelmünkben jó, és Istenes gondolatokat, jó emlékezetet, elmélkedéseket, szertetet, üdvösséges kívánságokat, és szent indulatokat felindét, még ezeken kívül ő jár kél, hall, lát, szoll mi bennünk, és más ezekhez hasonló cselekedeteket munkálkodik, mind à mi javunkra nézve. Azért mongya vala szent Pál Apostol à Coáinthus-béliekhez Akariatóké, tudni, és valóságosan meg-érteni, ki légyen à Christus, az az, micsoda hatalmot adott énnékem à ki tibennetek, és ti általatok szoll hozzám? Annakáért, mi-is némönémő képpen való hasonlatosságal à mit Christus Urunk magárul mondott-vala

vala (én az Attyámban vagyok , és az Attyam én bennem , a ki én bennem lakozik ő cselekeszi ezeket ; az Attyám meg nem szünik a munkálkodásról , és én ő vele munkálkodom) monthattyuk. Christus Urunk én bennem vagyok , és én ő benne , ő soha meg nem szünik a munkálkodástól , és én ő vele munkálkodom , ő az a ki én bennem lakik , és mind ő cselekeszi ezeket , mert én magamtól semmit sem cselekedhetek , s-magammal is jötehetetlen vagyok , még az semnél is kevessebbet tehetek. Tovább így-is elmélkedhetünk : hogy ő a lelki testnek feje az egész kereszténységben , a kitől mint igaz főtől származik minden Isteni kegyelem erő , és vidámság , a több tagokban való munkálkodásra , az ő érdeminek valóságos közlése által a midőn ő mindeket

neket a mi az emberbe vagy , úgy mint a testét , és a lelkét , valóságát , minden ereit , érzékenységet , külső , és belső cselekedetét , meg tisztogattya , és megszenteli , innét következik hogy mind ezeket , úgy mint az ő farafága , és munkája , szenvedése , és halála által nyert és érdemlett jókat , a mennyei Attyának feláldozza , végtére úgy gondolkodgyunk az ő jelen létéről , mint ha édes Attyánk , Battyánk , Jegyesünk , Orvosunk , mesterünk , oktatónk , oltalmazónk volna. Mert ő mindezeknél ezerszer jobban viseli gondunkat , sokkal nagyobb szeretettel munkálkodik , és végben viszen , a mi a jó Attyához , Batyához , Jegyeshez , Orvoshoz , oktatóhoz oltalmazóhoz illik , és tartozik.

HATO.

HATODIK RESZE.

Némelly okok, az mellyek az Isten jelenlétének gyakorlására nagyobb kedvet indéthatnak.

MInek utanna már az rendtartást, à kihez kell magunkat szabnunk, alkalmasint megmutattuk, csak à van hátra hogy ezt cselekedettel meg-mutassuk, és végbe vigyük, ezt pedig nem únalmaflan immel ammal, hanem vigan, és nagyörömmel elkövessük, à mire igen segíthetnek az következő okok, azokon kívül az kikerül eddig emlékezetet tettünk.

Első à lehet, meltán annak is kell lenni, ugy mint à nagy szorgalmatos gondviselés, à mellyel tartozunk, à kik à tökéletességre igyekezünk, f- arra kötelesek vagunk, mellyáltal azt igen
kön-

könnyen, és fő módon el-érhetjük, mert valaminthogy à jövőbeli életünknek tökéletessége, és boldogsága à melly az Isten színe látásában áll, f- à kibül à nagy szeretet, és à halhatatlan bescület, à nagy respectus, és tisztelet, származik más tartozó képpen-való belső indulatokkal à kikkel à meg dicsőült szentek Istenekhez vannak: így az elenvaló életnek boldogsága, f- üdvessége-is az Isten jelenvaló látásában áll, nem az ugyan à melly színről színre-való látásából származik, mert az csak mennyországban való, hanem à kit eleven hitbül, à kivel mi bennünk, körülöttünk, velünk-való jelenlétébül meg fogjuk f-meg láttyuk. Ebbül következik az ő hozzáivaló szeretet, tisztelet, f-becsület, csendes maga viselés, és rendes erkölcs, nagy hozzáivaló
bizo-

bizodalom, más jofzágos cselekedeteknek gyakorlásával. Es ez a czövök a dolognak, hogy ha az ember a tökéletességre igyekezik, ezen kívül nem-is kell más-hova irányozni nékie, hanem csak egyedül erre függeszse szeméit. Hogy, a mint Cassianusnál az Istenfelő Izak Appatur szöll, (a) érdemesek legyünk, még ebben az életben, arra a' boldogságra, a kit jövendőben reménylünk, és még ebben az romlando, gyarló edényben az örökké-való örömet meg kóstoljuk, a még az ő színe látásában ő véle meg-eggyezünk, és avval meg-elégedünk. A szent Dionysius sok helyen maga írásiban azt tanyította, hogy az Isten úgy mint a ki mindeneket eleinten teremtett magához vonja azokat, mint utólsó végéhez hogy ez által, mint végsőtökéletességgel, a mennyire

(a) Collat 10. c. 10.

alkalmatosak reá, meg jutalmazza, és még áldgya. Tovább megmutattya mi módon az okoskodó teremtett állatok, ötet követik, értelmek által, az érzékenek érzékenységek által, az élők bizonyos mozdulás, és indulás által, a kiknek pedig élő lelkek nincsen, hanem csak egyenlő vallóságok a magok tulajdon természetek szerint-való bé oltót allapattyok által.

Tehát az oktalan állatok-is tökéletesek az ö garadicsokon, az ő természetek neme szerent? a mi nem egyéb okból vagyon, hanem hogy az Isten ő benne jelen vagyon, melly által ő, a maga jószágát, és szépségét, erejét, és más fő tulajdonágait véleközli, és egyszers mind a maga tökéletességének képét mutatya benne. Es más helyen így szöll; a megh nevezett szent: Mi-

Mivel úgy mond az Isten benne vagyon, és mukálkodik azokban tehát az ő akarattyán vannak minden engedelmefféggel, az kikkel úgy bának a mint néki tetzik, minden ellentartás, és viszfzálkodás nélkül. Ami az okossággal bíró álatokat illeti, noha ők-is az meg nevezett leg jobb módon tökéletességeket el-veszik; mind azonáltal sokkal jobban, és főb módon részesülnek abban, leg inkább azért, hogy az Istennel meg vannak egygezve, a tisztán tökéletes munkálkodása által, az értelemnek, és az akararatnak, a midön Urokat, Isteneket jelen láttyák, és szüntelenül nézik, s-abbangyönyörködnek, örülnek, és vigadnak, és az szeretetnek tüze által, mint egy öfzve forráztattnak.

Es ez illyen módon, kezdünk még é földön, és még ebben az hal-

hallandó testben, angyali életet viselni, a midön minden helyen, és minden cselekedetünkben a kikben Isten rendeléséből vagyunk, eggyeránt láttyuk az mennyei Atyának ábrázattyát. Ez szerént jut az ember testi, és lelki tisztaságra, mert valamint az storáxnak az ő szaga, az kigyót el-kergeti, úgy az Isten jelenlétéről-való gondolat el-űzi tőlünk a bünt, és minden incselkedése ellen az ördögnek, olly bátorfágos helyre helhezgett minket, a hol nem árthat semmi dühöfsege a kinek azokon, az kik Isten jelenlétének gondolattyával felvannak fegyverkezve, sohult ereie nincsen, hanem csak azokon az kik, è nélkül vannak. Mert egy udvari példa képpen az emlétett szent Attyával szolván, è dologrul, valamig a király ódala mellett állvalaki minden ve-

szedelem kívül vagyon, s-nem fél semmi ellenségitül de mihent attól el-tavozik kotz-kára veti életét. Es ilyen módon gyakorolván magát à mi értelmünk igen fő, és nemessé, söt emberi mód félett valóvá valik: Mert, hová lehet nagyobb, és nemesebb dolog, és foglalatosság, mint Istenrül gondolkodni, és ötét, szeme előtt eleven hittel mindenkör jelen látni s-nézni? Ez okáert igen könnyen minden terömtett állatot, (még à leg szebbikét, és ha még annál kedvessebb, és ékebb volnais, à kiktül minden nap, söt minden órában O! melly veszedelmessen! melly sokan! meg győzetternek! és élveznek) meg veti meg utállya meg tapodgya, mert nyilván láttya, hogy az Istennek szépségéhez képest csak merő arnyék, s-még annál-is kevessebb, söt utá-

tála-

tálatosságának utálatossága. Ilyen módon mint egy királyi székben nagy csendességben ül, à mi szívünk, nem különben mint Salamon király, jól el rendelt békességes uraságában. Mennyei gyönyörűségnek patakival kedveszerént bővelkedvén, mint egy elő köztólással. Mert ha csak az orvos felől való gondolat, meg vigasztallya à beteget, ha kedves baráttyárül, vagy szerelmes mátkájárül vagy Jegyesserül való gondolat, à jó baráttyát, mátkáját s-jegyessét örömmel s-vigasztalással meg tölti. Es à mint az szent iras bizonyittya, hogy csak à gondolat Jofias király telől olyan vólt, mint, à kedves és drága füstnek illattya, à melly à lelkét-is vidámittya, és à fejét erősséti; (a) avagy mint az méz, szájában, és az szépen zengő musika, à fülben, vagy à vég és fris

F 2

ven-

(a) Eccles. 24. 1.

vendégtségben ; hogy nem volna tehát az Istenről való gondolat, nagyobbra becsüllendő, a meg tisztult igaz szeretettel lán-gadozó léleknél ? Az ő reá emlé-kezeti, vagy gondolattya úgy mond Oseas : (a) igen kedves, szintén olyan, mint a Libanus hegyén termet bor, a ki a több borokat mind színére, mind izi-re, s mind szagára nézve meg dullya : s együt igen egészséges ereiü, és hasznos. (b) Az szent David maga saját meg tapasztaló tudományából, így szoll : En-ugymond az én uramról Istenem-ről gondolkodtam, és jól reá em-lékeztem, és ime mingyárt az én szívem meg-nyilt és meg úi-júlt, s örömmel meg áradott, úgy hogy kiöntötte magát vigasztalás, és gyönyörűség úgy mond Nazianzenus Sz: Gergely a most em-

(a) Cap. 148. (b) A saph. medicus apud R David.

emlégett szókról szólván : a méz ajakidon vagyon, az öröm közepén szivednek, ha csak élni akarsz véle ; (a) gondolkodgyál csak az Istenről, és bizonyára mind ezeket valóságossan meg tapasztalod magadban. Oh ! melly kellemetes és kedves ez az orvosság ! melly nagy és hatalmas ez az adomány ! mi lehet könnyebb mint Istenről gondolkodni, és az ő valóságos jelenlétérereá emlékezni ?

II.

Hála-adás.

A Másik oka az sok jó tétémé-nyert való hála-adás, a kiért minden, ember a ki tisztelég szerető, (b) jó indulatú, és természetü, magátul-is igen igen hailandó soha úgy mond a bölcs : jó barátodról ne légy feledékeny. Hogy

F 3

ha

(a) Psal. 75. 4. ora. 17. Ecclef. 37. 6.

ha tartozunk emlékezni, az ve-
lünk tett jókról, és a ki jó aka-
rattyát mutatta hozzánk feledé-
kenységben nem venni, mentül in-
kább kötelesek leszünk az Isten-
hez, hogy annak számtalan jó
téteményiről el-nefeletkezzünk,
a ki véghetetlen szeretetéből an-
nyi sok jókkal meg-áldot, s most
sem szünik-meg attól? méltán
emlékeztet erre bennünket szent
Bernárd, é következő szok-
kal: valamint hogy nincs az a
szempillantás, a kiben az Isten
kegyes irgalmasságát tapasztal-
ható-képpen nem érzene, és
nem vennék, ugy ne légyen olly
szempillantás, a kiben az ő jó
téteményéről, és jelenlétéről,
el-feletkezzünk, és leg alább
gondolattal hálát adván. Ha nem
cselekezzük bizonyára a leg hálá-
datlanabb teremtetett állatokköz-
zé méltók vagyunk számláltatni.

Mert

Mert bizonynal- való dolog,
hogy ha ez, vagy amá Fejedelmi
személy hozzánk- való jó akarat-
ra, és szeretetre s gratiára hai-
landó volna, és szüntelenül fe-
lölünk gondolkoznék, ha csele-
kedettel semmit sem mutatna-is,
mindazonáltal, meg nem tar-
tóztathatnánk magunkat, hogy
leg-alább mi-is ő rola nem
gondolkodnánk, ha még annál
gorombábbak, és háláadat-
lanabbak volnánk-is. Mint
hogy tudgyuk, hogy az Isten,
a királyok királlya, öröktől
fogva rólunk gondolkodott,
s most-is gondolkodik, és mind
örökké fog gondolkodni szünte-
lenül, nagy vigyázva, a kit soha
rólunk el nem fordít, mint ha
nem-is volna más a ki ül gondol-
kodhatnék, s-egyszers mind olly
nagy szeretettel, hogy az ki-
rályi Profeta csudálkozva fel ki-
ált: *cogitationibus tuis non est qui si-*
milis

milis tibi. Avagy hogy a szent Hieronymus és mások magyárzása szerént. *Cogitationes tuas pro nobis non licet exponere.* Mint ha azt akarná mondani: mennyit gondolkodik az Attya, és az Anyja az ő szerelmes gyermekéről, a Ferfiú házas társáról, egy jó akaró vagy Attyafia a masikáról; mind azon által, nem hasonléttathatnak a te gondaidhoz, a' mellyekkel réank vigyász, mert sokkal nagyobbak mind gondviseelésedre, s- mind szeretetedre nézve; sőt csak semmik te hozád képest, nem denem nagy büntetésre méltóé az? a' kiről öröktől fogva az Isten annyai gondal, és szorgalmatossággal, szeretettel gondolkodott, s- még most sem szünt meg azon gondolatitúl, és gondviseelésétül, s- még-is olly gondatlan s- hálá- adatlan az ember, hogy még gondolkodni sem akar felöle?

III.

Az ó Testamentombéli szentek példái.

A Harmadik ok, származik a Peldákbül, a' mellyekkel az szentek tündöklöttek, és világoskottak, a' kik ebben a' gyakorlásban igen szorgalmatosak valának. Az szent Pátriarchák, az kik Természet Törvényében fők, és igen hiresek valának, azon voltak, hogy minden cselekedetek életekben az Isten szemei előtt mennyenek végbe. A mint Enóch és Noé felöl mondatik, hogy ők Isten előtt jártak s- költek, tudni illik, hogy szüntelen- való, és friss gondolattal, s emlékezettel voltak az Isten jelenlétéül, a' ki mindenekre reá vigyáz. Az szent Ábráhamról kétségünk sem lehet, hogy ezzel a' tökéletességre való ezközel szorgalmatosan nem élt

vólna, à kirül magátúl az Isten-
tül paráncsolatot vettvala, és ez
által olly nagy tökéletességre
ment, à melly nyilván-való. Ha-
sonló képpen téssen emlékezetet
(a) Josephus à sídok historikussa,
az Artatlan Abelrül, mint, s-
hogy tartatott-meg, az ő ártat-
lan, és fethetetlen életében, tud-
ni-illik, nem más móddal, ha-
nem hogy ő, mind cselekedetit,
járását, kelését az Isten jelenlété-
ben vitte véghez, és hogy annak
felséges, és méltóságos hatalmas
jelenlétérül szüntelen gondolko-
dott s-azt soha elmejébül ki nem
rekesztette. (b) A mi azokat ille-
ti, à kik, az írott Törvényben
valának; Moysesrül azt mondgya
szent Pál, hogy a' láthatatlan
Istennel ugy élt, és bánt, mintha
testi szemeivel maga előtt látta
vólna, olly erős, és eleven hiti
vala

(a) Lib. 1. Antiqui Judaic. cap. 3.
(b) Hebre 11. 27.

vala Moysesnek, az Isten jelen-
létérül. Ezen dologban szent
David-is bizonságot téssen ma-
gárul mondván. En mindenkor
szemem előtt láttam s-hordoztam
az Istent, ávagy à mint az sídó
betű szóll. *Pono Dominum è regione
mei semper* mintha azt akárná mon-
dani, minden üdőben minden
helyen, minden cselekedetben,
vala-hol valamiben találtattam
s-voltam, mindenütt az Istent
függesztettem tárgyúl szemem
eleibe, nem külömben mintha
valaki, mindazon tükörök közöt
állana, valamelly felé fordúlna
mindenütt meg látná magát, így
akár melly felé fordúlljak, s-akár
mit cselekedgyem, mindennütt
előttem látom, s-találom az Istent.
Szokás volt régenten az Profe-
táknál, főképpen Illyes és Isaiás
Profétánál, (a) közönségeffen
F 6 így

(a) 3. Reg. cap. 17. 14.

igy szollani, à mint az Isten él, à kinek orcsája előtt állok.

Most lépiünk az kegyelemnek Törvényére. A bizonyos, hogy valamint az tökéletességet, és szentséget most könnyebben erhettyükel, à mint sokkal-is bellyebb ment, hogy sem mint à két emlétett törvényben, úgy most az Isten jelenlétének gyakorlása is mindenkor hasznosabbá, és kellemetesebbé válik. Minden szentekről, tökéletes emberekről azt olvasom, hogy ebben az Isten jelenlétére való gyakorlásban igen fők-vóltak, úgy hogy minden cselekedetekben munkájokban, kelésekben, és járásokban, szemek előtt hordozták az Isten jelenlétét. Minden foglalatosságokat az ő szeme előtt vévén végben. A midőn az Isten szent Domokos szerzetiből való Henricust de Suso, magához hita,

ta, és vont a volna, igen nagy kedvet, és szeretetet indított fel benne ennek à maga jelenlétének gyakorlására, melly által arra indított, hogy minden ereiével, és nagy serénsséggel, ebben addig foglalatostkodnék, valamég nagy könnyebbségére, és mint egy szokásul nem vált volna benne, úgy annyira hogy mindenben szüntelenül az Isten szeme előtt forogna, s-arra nagy figyelmezve vigyázna; és így nagy csendessen csak maga az Istennel belső, szívének reitekében lakozik vala, nagy lelki vigasztalásával, és öröminek bővelkedésével, minden szorongatás erőltetés nélkül, à melly által annyira jutott, hogy győzhetetlen békeséges-türelességgel kész és szabad akarattal ő annyi külső, belső iszanyú sanyarúságokat szenvedett, és olly tiszta, ártatlan, és

szent életet viselt, hogy a többinek, a tökéletességek, és kiváltképpen-való szentségnek példájává lön. Az szent Mechtildis látott vala egykor, egy ilyen látást: A' Christus üle egy királyi székbén, és hogy ő kerülette az ő szerzetén-való szerelmes-nénnye szent Gertrúd, nagy alázatossan, böcsüllendő, s-tiszte-lendő képpen jár vala, szokása-felett-való módon, úgy hogy vala melly felé fordúlna mindenütt szeme előtt volna a Christus: a midön Mechtildes ezen álmélkodnék, azt mondá néki, a mi édes Jéfusunk; Az én kedves, választott Gertrud leányomnak olyan az élete, a mint itt látod lenni, ő mindenkor az én szemeim előtt jár, kél, és mindene-ke cselekeszik, egyebet nem kíván, hanem hogy egyedül csak engem ismérien, az én akarato-

mat,

mat, és parancsolatimat végbe vigye, és be-telleyfétse, és hogy minden fáratfágát, s- tehetfégét az én dicsösségemre, igazán, és hiven föl áldozza. Még más időben ui-jonnan meg jelenék néki szent Gertrudis előtt, és é-követ-kezendő szép szókkal meg szólle-tá őtet; (a) a mellyek minyájunk-nak igen hasznosak lehetnek, és indétö-öszön gyaránt, az Isten jelenlétének gyakorlására. Mivel hogy én ugymond üdvöзитönk: az én szállásomat s-lakásomat, Gertrudnál rendeltem, illendő igen, hogy ő is én bennem lakiék, és engem mindenütt úgy tarson, mint jelenvalót, még akkor-is, a midön néha az én, és felebarát-tya szeretetibül, avagy tiszti miatt, az imádságot, és elmélkedést e-kell hadni, vagy félbe szakasztani; Ezekben úgy viseli magát

(a) Ribc. in ejus vita lib. 2, cap. 13.

magát mint az szerelembe eset-
 Jegyes, à kinek Jegyessé házánál
 vagyon, és bizonyos okból egy
 szobából, à másikba kényszeritte-
 tik, ötet kezénél fogvaft magá-
 val hordozza, és sohult magátúl
 el nem hadgya. Az Sz: Therrefia
 szüz annyira elmerült, és el-ra-
 gattatott vala az Isten jelenlété-
 rül, hogy azt soha, akár minémő
 foglalatosságban löt volna-is el-
 méjébül ki nem hatta, s-elsem
 felelkezhetett róla, à kiben fok-
 kal főbb módon gyakorlotta-
 magát, hogy szemmint más
 szentek szokásúl veték vala:
 mert ő az szent Háromságot
 mint egy meg érzette szívében
 jelen lenni, à kinek gyönyörűsé-
 gét kedve szerént meg-kosztolta,
 kimondhatatlan nagy lelki öröm-
 mel, és csúdalatos előmenetelével
 mindennémő jószágos erkölcsi-
 ben. (a) A mi szent szerzetünk-
 bül-

(a) Lib. 1. vita. c. 4. & lib. 3. c. 1. & lib. 4. c.

bül-való nagy és csuda tévő An-
 chieta Joseph, annyira foglalatoss-
 kodott ebben az Isten jelenlété-
 nek gondolattyában, és olly ki-
 vánatos elő-menetellel, hogy az
 elméjébül soha ki nem hatta, és
 olly eleven serény vigyázással,
 hogy azt semminémő gond, á-
 vagy foglalatosság ki nem verhet-
 te à fejébül, nem is kissebbithet-
 te felőle-való gondolattyat; azt-
 is szokta mondani, hogy è vilá-
 gon nincs olly munka, olly do-
 log, olly állapot, à melly errül-
 való godolatunkat elvehetné,
 vagy erőtleneíthetné, hogy ha-
 magunk restségünk miatt, ebben
 akadályt nem akarunk tennyi.
 Ez által mint meg csalhatatlan-
 eszköz által, ezen szent ember,
 à tökéletesfégnék leg-nagyobb
 póltzára jutott, mert életének
 viragzó állapottyában lévén, az
 mezeitelen Brasilius poganyok kö-
 zött,

zött, à hol szüntelen, és csak nem réa erőltető alkalmatoffágok közepin à bünre szorgalmaztatván Angyali életet viselt: nem is külömben ez által, à mély alázatoffágra jutott, és minden fő nemessi szível az világ pompájának megvetésére, s megmozdulhatatlan Istenhez-való bizodalomára, és szokás kívül erőre, és hathatóságra beszédiben, és prédicallásiban, kegyes és kedves móddal-való nyájaskodásra, az emberekkel, annak fölötté olly erőre és hatalomra, a' kívül felebaráttját és még az vad szivüket-is magához hódította, s maga akarattyára vonta.

HETEDIK RESZE.

Ezen Matériának be-fejezése.

ANnak ókáért, mivel hogy szép, és világos példákkal, fon-

fontos, és erős okokkal, ezt az szent gyakorlást állítottuk és méltónak s igen hasznosnak láttuk lenni lelkünk üdvességére, à ki magában-is igen derék dolog; Méltó tehát hogy ehez nagy kedvel, szeretettel tellyes akarrattal, és álhatossan hozzá fogjunk, azt gondolván hogy az Ur Isten, kinek, kinek közzülünk magánossan szól vala, mint Abrahámhoz szollott: (a) *Ambula coram me, & esto perfectus*, Ha tökéletessé akarsz lenni járyi előtem; à vagy az én jelenlétemben, jól nézz reám, és à te szemeidet, el ne fordítsad rólam. A régi Gymnosofisták szokássúl vették vala, (b) hogy az iszonyú melegen mentül inkább à nap sütött, egész nap szabad ég alatt, az napnak járását vizgálták, noha annak nézésétül egycsepyire sem lettek jobbakká, de jól meg feketedett, és

(a) Gen, 17. 1. & 2. (b) Plin. lib. 7.

és meg-égett a' testek ugyan, nemel-lyek szemek fényekben is megfog-nyakoztak, s-nemel-lyek meg-is vakúltak ugyan. Hogy nem-volna hát minékünk sokkal nagy-obb okunk az igazság napiának szüntelen-való nézésére? a' kinek fényes sugáritúl meg-világos-fodik lelkünk, és szívünk, belső szemünknek látása meg erős-sodik, elmenk meg-tisztúl, egy szóval meg-fejéredik a' lelkünk, és az Isten szeretetivel meg-gyúllad. Az Indiabéli tartományokban vala egy olyan király, a' ki olly nagy szeretettel viseltetett a' maga balványához, hogy arrúl soha feledéken ne legyen, csak ugyan azért rendelt egy szolgát, maga mellé, a' ki szüntelenül ezekkel az szókkal fülében sugná; Felséges király el-ne feletkezzél az Araganassárul mert a' vala-neve az idegen Istenének. Kö-

velsük

velsük ezt a' bolond vak - merő balványozó királyt, az igaz, és dicseretes, Istenes ahitatos-ságban, szüntelenül ébrestvén magunkat azokkal az szókkal, a' kikel intette a' vén Tobiás, az ő fiát: (a) *Omnibus diebus vite, in mente habeto DEUM*; Eletednek napian soha el-ne feletkezzél Istenedrül. Arany Izáiú szent János azt iria, az Antiochénusbeliék-rül hogy ők olly nagy szeretettel viseltettek az (b) Melctius Püspökköz, hogy ők magok gyermekinek; félre tévén ösöknök, Attyoknak, és nemzetségeknök nevét, nem más nevet attak; hanem az Melctius nevét, azt, gondolván hogy ez a' Izent név mind gyermekeknek, mind magoknak, s-mind nemzetségeknök nagy áldást hoz, és ugyan ezen nevet, azon okból arany-lan-tzokra,

(a) Cap. 4. v. 6. (b) In Coment, S. Metetij.

tzokra, pereczekre, és más testi ékeffégre való kincsekre reá forrasztották, pohárookra, kupákra sellyegekre csészékre metzették, és másfútt mindenütt képét le iratták, ávagy csak a nevét irattak fel, hogy mindenkoron eszekben legyen, és hogy arrúl soha feledékenek ne legyenek. Hogy ha egy embernek emlékezeti olly kedves, és kellemetes vala, és annyi fáradsággal, és költséggel jutottak ennek eszekben való meg tartására, mit mongyunk tehát mi, az Isten emlékezetiről, mit nem kelleffék nekünk cselekednünk ennek szüntelen való megtartására? nem de sok ezernyi ezerszer kedvesebbnek, és nagyobb szerezetre méltónak kelle annak lenni? nem de minden hasonlatosság felett, azon kell lennünk, és fáradsnunk, hogy ezt mindenkoron frissen, elhervad-

vadhatatlanul elménkben, tellyes szivünkben, minden tehetőségel meg tartfuk?

Nó tehát ne szánnyuk fáradságunkat minden erővel, szível, lélekkel, azon legyünk, hogy mindenütt, mindenekben az mindenható felséges Istent szemünk előtt hordozzuk, minden cselekedetünk, és munkánk, ő előtt mennyen véghez, az ő szemeláttára járasunk, kelésünk, feküvésünk; szállásunk legyen meg; a ki soha, a maga szemeit rólunk elnem fordittya, mindenekre fegyelmetessen vigyázván. Boleslaus, ezen néven harmadik lengyelek királlya, az édes Attya képét a' mellyén hordozta mind holtig, a végre, hogy mindeneket a' miket cselekedett, (a) ugy vinné véghez, mintha az ő szerelmes Attya jelenletébe volnának, és hogy annak becsületi

leti ellen semmit sem cselekednék.
 (a) De Alexander V I. à Romai
 szentéges Pápa külömben csele-
 kedett, mert ő egy szép mester-
 séggel-csínált arany golyóbisba
 a' nyakán hordozta az óltári
 szentéget, mint egy bizonyfá-
 gául minden cselekedetinek. Ez
 bizonyára igen szép találmány-
 vala, à kivel minnyájan élhet-
 nénk, ha meg volna engedve, ez
 minden bizonnyal meg- tartóz-
 tathatna bennünket, minden-
 gonófságtúl, és rendetlen dol-
 gainktúl. De ezt felre tévén még
 egy jobb módunk van hátra.
 Mert noha à Christus emberiségét
 a' meg nevezet módon minden-
 kor jelen látnók ugyan, de ezt
 csak külső képpen tartanók. Ho-
 lott mi nem csak külső képpen,
 hanem mi bennünk, és körülöt-
 tünk mindenütt az Istent jelen

(a) Caracjulus in vita Pauli IV.

tapasztallyuk, s-mink-is ő benne
 vagyunk, élünk, és mozgunk,
 és így valamint hogy velünk va-
 gyon, és egy velünk, kiváltkép-
 pen való módon, így az Christus
 szent teste-is, ha az szent oltyát
 nyakunkon hordosznók-is ve-
 lünk volna, sokkal nagyobb ha-
 talommal, és erő tehetséggel s-
 hathatósággal.

Annak okáért minden tehet-
 séggel azon legytünk, hogy ez à
 szép, és hasznos, és igen üdvös-
 séges gyakorlás mindenkor ke-
 zünkön legyen, minden cseleke-
 detinknek elein; közepin, és
 végén, eleven, és erős hittel
 elménkben hordozzuk az Isten
 jelenlétét. (a) *Qui timent Dominum*
preparabunt corda sua, in conspectu il-
lius Sanctificabunt animas suas. Az
 kik az Istentül félnek, úgy mond
 à bölcs, annak szolgálattýára
 készítik sziveket, meg- szentelik
 lel-

G

(a) Eccles, 2, 20.

lelkeket, és az jószágos cselekedetekben foglalatossak lesznek, azt gondolván, és jól reá emlékeztvén, hogy mindeneket az ő szemeláttára cselekesznek, nemkülömben mint Jákob Patriarcháról, a ki példája-vala az választottaknak mondatik. *Habitavit juxta puteum viventis, & videtis.* (a) Lakik vala annak a kútja mellett, a' ki mindenkor él, és lát mindeneket, tudni illik az elő Isten előtt, ugmint gyönyörűséges vég, és gyümölcsös helyen; a' honnan Ismáél, példája az el-kárhozottaknak, felszedvén vévén magát el-méne. (b) *Habitavit in deserto Phara*, és lakik vala a' Phara nevű pusztában, a' melly Arabiában igen meszsze magányos, vad, és iszonyú hely vala, a' rettenetes nagy köfsziklák, és hegyek szakadéki miatt,

(a) Gen. 25, 1. (b) Gen. 21. 21.

miát, annak felette az szenvedhetetlen melegség és hévfég miatt, a' hol semmi követske, se füvetske nem találtatott, hanem csak csupán merő főveny-vala a' kire bátran nem tehetette lábát, és nagy nehezen járhatott az ember. Jobb azért minékünk az Ismáél el-hadnunk, had éllyen ő ott, az vadon pusztában, Isten háta megett, sokkal jobb nekünk, Isákkal az Isten jelenlétében laknunk, mint egy eleven kút mellett, az hol az üdvösségnek s-tökélletességnek vizével élhetünk szünetlenül.

Végezetre csak a' van hatra, hogy micsoda időben, és micsoda helyen helyhesztessük magunkat, az Isten jelen-való létében? a' kire azt mondom, hogy mindenkor, s mindenütt a' mennyire lehetséges, emberi mód szerént, de leg-főképpen reggel, a' mi-

a' midön köteleffégünk szerént,
elsöben-is az Istennek hálákat,
adunk, minden javajért, és a'
következendő cselekedetinket,
aiánlyuk ö szent felségének na-
gyobb dicsöffégére, s-lelkünk
üdveffégére így szólván: En édes
Istenem, mindeneknek Teröm-
töie, erőffen hiszem, hogy te itt
jelen vagy, és minden helyen,
és hogy ma a'te vigyázó szemed-
del, reám fogsz gondot viselni,
és figyelmezni, minden cselekede-
timre, szómra, gondolatimra,
úgy hogy semmi titkos nem lé-
szen előtted: Oh! véghetetlen
tisztaság! Melly nagy tisztos, s-
becstülletes magam viselésével
kelletik nékem előtted forgolód-
nom, mind járásomban, kelé-
semben, egy szóval minden csele-
detimben? micfoda tökéletes
magam viselésével, leg kisebb
meg-vetet férgetske lévén alha-
tok

tokén előtted? Ezek, és ezek-
hez hasonló fohászzkodások igen
jók, fők, és szükségeffek;
meg-is tapasztallya a' ki ezeket,
fogia gyakorolni, hogy ezek ö
néki olyanokká válnak, mint
az erős fegyver, minden ellenségi
ellen, azon á napon, akár miné-
mök legyenek, azókon mind dia-
dalmat vészzen. Másodszor, min-
den imádsága elején, és elmél-
kedesének kezdetin, s-más Iste-
nes dologhoz való nyúlásában-
is meg úitsa elmejében az Isten-
nek jelenlétét, mert é nélkül igen
sovány, száraz, gyümölcstelen
lészen, á hoz pedig igen sok há-
borgatás, elme-clavargás, es-
nyughatatlanfág heiával sem lé-
szen. Hogy ha pedig az Isten
jelenléte erős, és eleven hittel
jelen vagyon, tehát az lélek min-
den emlétett fogyatkozásoktól
szabadlészen, és igen igen fő

módon meg oltalmazza magát, az kik egyébaránt, mint az szüntelen rágó mérges féreg, minden édességét, izit, és velejét ki-szyiák, minden lelki gyakorlatossá-ginknak és tökéletes életünknek, f-azt-is valóságossan meg-tapasztallya, melly ió készülettel legyen elméié, az akarattya, és mi módon a' búzgóságtúl, és áhítatosságtúl legyen környül véve. Harmadszor minden alkalmatossá-gban a' bünre; az Sz: Joleph Patriárcha és Susánna példaiá szerént, (a) az Istennek jelenlétit erős, és eleven hittel szemünk eleibe állítsuk, hogy bünbe ne esünk, és annak helyt ne adgyunk szívéünkben, nem kü-lömben mint a' kis halacska, a' midön érzi, hogy az tenger fel kezd háborodni, leg ottan, a' viznek melységére megyen, a' hol nagy csén-

(a) Joan. 39. Daniel 13,

csendességben csak távúl nézi, az iszonyú fel háborodott tengernek habiait, és mások veszedelmét: így a' midön veszedelemben láttyuk magunkat, hogy az Istent meg bántjuk; a' mint megtörténhetik valami szép személynek ártalmas tekintetiben, valami nehéz és veszedelmes betegségben, vagy valami gyalázzattal vagy árúttatással illetetünk, vendégtségben, vagy lakadalomban, és jó kedvünkben, akkor mingyárt, az Isten jelenlétét szemünk eleiben allítsuk, hogy semmit ollyant ne cselekedgyünk, a' kivel meg bántódnék a' mi édes, kegyes Istenünk. Negyedszer a' mikor valami jószágos cselekedethez kezdünk, főképpen a' mikor igen nehéznek tettzik igen igen szük-séges, és hasznos, hogy az Isten jelenlétéről gondolkogyunk, a' ki

ki reánk vigyáz s-néz bennünket mint s-hogy visellyük magunkat, annak munkálkodásában, hogy így vidámságot, és nagyobb szívet vegyünk, az ő segéte jelenlétéből, az elővett cselekedetnek végbe vitelére; a' mint ama férfi-szévű nagy bátorságú Judith Aszszony cselekedék, (a) a' ki midőn már igyekezetihez kezdene, hogy Holofernesnek fejét vegye, immar-is a' kivont kardot kezében tartaná, az lsten jelenlétével erősfétette, s-batorította magát, elő vet- cselekedetire, az ő kariának erejét, és hatalmát kervén tőle, hogy az ő erőtlensége hatalmas legyen, ilyen derék dolognak végbe vitelére. Utólszor; estve a mikor lelkiünk ésméretirül számot veszünk, akkor vizsgállyuk-meg jól, magunkat, miképpen, és mi módon, azon a' napon főképpen, a' deré-

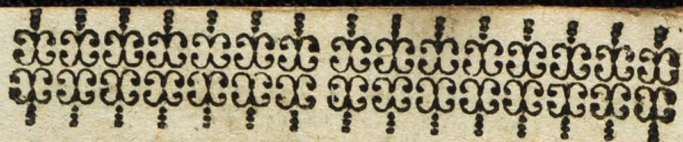
(a) Judit. 13. 9.

kas dolgokban, és alkalmatosságokban, ebben az szent foglatosságban gyakorlottuk, és viseltük magunkat, melly szorgalmatossan, avagy csak henyélő képpen immel ámmal, és kész akartva, csak el-mulattuk s-nem gondoltunk véle, akkor erős, és alhatatos fogadást tévén, hogy a' következő napon, meg job-bittyuk magunkat jó igyekezetünkben.

V E G E.

MEN-

MENDA EMENDA.

A Jó akaratnak per totum lege Vigyázó
Szemnek.

- fol. 1. v. 1. Minék. lege Minek.
fol. 11. v. 13. tükélletessége. l. tökélessége.
25 v. 11. kicsőya lege kicsoda.
28 v. 19. segésségül. lege segítségül.
31 v. 1. halál. lege halállal.
32 v. 5. elakaratak. lege el akarták.
36 v. 11. állaptra. lege Allapatra.
38 v. 18. él el lege és el
41 v. 10. és és lege és.
43 v. 7. szovaival. lege szavaival.
52 v. 20. akarájuk. lege akarjuk.
54 v. 6. pöscétet. lege pöcsétet.
60 v. 19. hasz. lege hatcz.
92 v. 7. Istentelen. lege Istenes.
92 v. 12. felül. lege felöl.
96 v. 20. elmélkedést. lege elmélkedést.
101 v. 7. szerethettünk l. szerehetünk.
110 v. 16. birúk. lege birünk.
115 v. 16. Coaintus. lege Corinthus.
119 v. 1. el érhettük. lege el érhettyük.
119 v. 12. boldogsága. lege boldogsága.

*Más fogyatkozásokat Könnyen
eszre vet a serény olvasó.*

